

Næringsplan 2015–2020

Larvik kommune

Larvik
kommune

DEL 1 – BESLUTNINGSGRUNNLAGET

Næringsplan 2015–2020

Larvik kommune

Innhold

Innledning	1
Formålet med «Næringsplan for Larvik kommune»	4
Planavgrensning og forholdet til andre planer	4
DEL 1: Beslutningsgrunnlaget	4
Regional næringspolitikk	4
Relevante regionale planer	4
Ambisjoner knyttet til relevante regionale planer i prosess	4
Næringspolitikk i kommunens samfunnsplan	4
Kommuneplanens Samfunnsdel 2012 – 2020	4
Næringsplan for Larvik	4
Gjeldende Næringsplan	4
Agenda Larvik – Omdømmeprosjektet	4
Stedsinnovasjon – attraktivitet bygget på kunnskap	4
Næringsarbeid i danske kommuner	4
Næringsanalyse for Larvik	4
Utøvelsen av kommunens næringspolitikk	4
Evaluering av Link AS	4
Næringspolitikk gjennom kommunal virksomhet	4
Næringspolitikk gjennom kommunale foretak	4
Næringspolitikk gjennom eierskap	4
Næringspolitikk gjennom partnerskap	4
Styrker, svakheter, muligheter og trusler/flaskehalser	4
Styrker	4
Svakheter	4
Muligheter for ny næringsutvikling	4
Trusler og flaskehalser	4
Styrker og svakheter ut fra modellen til prosjektet «Stedsinnovasjon – attraksjonskraft»	4
Styrker	4

Svakheter	4
Aktuelle virkemidler i næringspolitikken	4
Aktuelle problemstillinger for valg av hovedmål, delmål og strategier	4
Relevante linker	4
Del 2; Planforslaget	4

Innledning

Formålet med «Næringsplan for Larvik kommune»

Hovedformålet med planen er å fastlegge kommunens ambisjon i næringspolitikken, og beslutte hvilke virkemidler kommunen vil benytte seg av for å realisere denne ambisjonen.

Målene i næringsplanen skal støtte opp om relevante mål i Kommuneplanens Samfunnsdel 2012-2020, hvor befolkningsvekst og høyere utdanning/økt kompetanse er gitt en særskilt oppmerksomhet. Befolkningsvekst og økt kompetanse blant innbyggerne er tett koblet til det å lykkes med vekst i næringslivet.

Et annet formål er at plandokumentet skal gi en avklart politikk som åpner opp for god gjennomføringskraft av de valgte strategier. Gjennomføringskraft oppnår en ved tydelighet i ansvars plassering, allokering av ressurser rettet mot valgte strategier og ved å etablere forpliktende partnerskap med andre samfunnsaktører, hvor eksterne aktørene opplever forutsigbarhet fra kommunen – både politisk og administrativt – for sitt næringsengasjement i Larvik.

Planavgrensning og forholdet til andre planer

Generelt

For å fastlegge en tydelig næringspolitikk er det viktig å begrense planarbeidet opp mot andre planer. Hele samfunnsutviklingen kan sies å være av betydning for næringslivets vekst, og næringslivet kan igjen sies å være forutsetningen for de velferdstjenestene kommunen ønsker å gi sine innbyggere. En kan også definere gode og mange nok arbeidsplasser som et velferdsgode i seg selv, ved at dette gir god helse og livskvalitet for innbyggerne. Selv om en ikke undervurderer disse perspektivene vil en i denne planen likevel i all hovedsak konsentrere seg om de områdene hvor kommunen har styrbare virkemidler direkte opp mot næringslivet.

Kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel er kommunens øverste plannivå i kommunens planmodell. Næringsplanen er jfr. planmodellen en temaplan på neste plannivå, og må derfor forholde

seg til føringer gitt i Kommuneplanens samfunnsdel.

Dette planforslaget forholder seg til vedtatt plan; Kommuneplanens samfunnsdel 2012-2020.

Kommuneplanens arealdel

Arealstrategien i Kommuneplanens samfunnsdel blir konkretisert inn i Kommuneplanens arealdel. På samme måte blir arealpolitikken fra ulike temaplaner juridisk forankret inn i kommuneplanens arealdel, slik også med Næringsplanen. Det har derfor vært en samordning mellom rullering av temaet næring i Kommuneplanens arealdel og utarbeiding av Næringsplanen 2015-2020.

Kommunedelplaner

Som for Kommuneplanens arealdel konkretiseres arealstrategien i Kommuneplanens samfunnsdel inn i kommunedelplaner. I prosessen er temaet næring i KDP Larvik by og KDP Stavern

samordnet med utarbeiding av Næringsplanen 2015-2020.

Boligplanen

Boligplanen er en temaplan på lik linje med næringsplanen. Siden det er en tett kobling mellom temaet boligvekst/befolkningsvekst og temaet næringsvekst har det vært en samordning i utarbeiding av de to temaplanene.

Eierskapsmeldingen

Kommunestyret har ved behandling av meldingen tatt stilling til hvordan en vil utføre sitt eierskap. Næringspolitikken utøves delvis gjennom kommunalt eierskap, og det er derfor naturlig

å ta stilling til hvordan kommunen vil utøve sin rolle som eier i selskaper / kommunale foretak / interkommunale selskap som utøver næringspolitikk.

Regionale planer

Fylkeskommunen er tildelt myndighet i næringsarbeidet, og det er derfor naturlig å forholde seg til relevante gjeldende regionale planer, samt «koble seg på» relevante regionale planer som skal utarbeides. Det kan være hensiktsmessig å tilpasse seg regionale strategier, da næringslivet «ikke kjenner kommunegrenser», og det vil være større mulighet for å lykkes ved å utøve kommunal næringspolitikk i et regionalt perspektiv.

Foto: Gunnar Berven

DEL 1: Beslutningsgrunnlaget

Regional næringspolitikk

Relevante regionale planer:

Gjeldende relevante regionale planer;

- Regional plan for bærekraftig arealpolitikk
- Regional plan for handel og sentrumsutvikling i Vestfold

Relevante regionale planer i prosess;

- Regional plan for verdiskaping og innovasjon
- Interregional plan for intermodal godstransport i Vestfold og Telemark

Oppfølging av gjeldende relevante regionale planer;

Regionale plan for bærekraftig arealpolitikk (RPBA) og Regional plan for handel og sentrumsutvikling i Vestfold - hva gjelder næringspolitikk – ble fulgt opp under «arealstrategi» i Kommuneplanens Samfunnsdel 2012-2020, og vil nå bli ivaretatt ved rullering av Kommuneplanens areadel, Kommunedelplan for Larvik by og Kommunedelplan for Stavern.

Det vises også til gjennomført handelsanalyse for Larvik by, og kommunestyrets vedtak om oppfølging av denne. Oppfølgingen av dette vedtaket blir ivaretatt ved rullering av Kommunedelplan for Larvik by.

Ambisjoner knyttet til relevante regionale planer i prosess

Regional plan for verdiskaping og innovasjon

Formål

Regional plan for verdiskaping og innovasjon (RPVI) skal knytte fylkeskommunen, kommunene i fylket, næringsinteressene, utdanningsaktørene og forskingsaktørene sammen i arbeidet for å legge bedre til rette for næringsutvikling, forvaltningsutvikling og innovasjon i Vestfold. Samarbeidet skal også utvikle bedre vilkår

for kunnskapsutvikling, kunnskapsmiljøer og kunnskapspersoner i fylket.

Aktuelle problemstillinger for planen er:

- Hva er viktige lokaliseringskriterier for kompetanse og kapital som Vestfold bør videreutvikle for å utnytte potensialet for kunnskapsbasert verdiskaping?
- Hvordan tilrettelegge for å bygge opp langsiktig kapasitet på innovasjon, som inkluderer hele utdanningsløpet?
- Hvordan skape synergier gjennom økt samhandling mellom Vestfolds sterke næringsmiljøer?
- Hvilke tiltak kan iverksettes for å formidle det regionale arbeidsmarkedets kompetansebehov til opplærings- og utdanningsleverandørene mer effektivt?
- Hvilke tiltak kan iverksettes for å sikre framtidig rekruttering til fylkets helse- og omsorgstjenester?
- På hvilke områder har offentlig sektor i Vestfold et særlig innovasjonspotensial, og hvordan styrke offentlige sektor som et konkurransefortrinn for næringsvirksomhet?

Fokusområder:

I planarbeidet er det opprettet temagrupper for følgende tema;

- **Næringsoffensiv offentlig sektor**

Mandat: En mer offensiv, «foroverlent» offentlig sektor, møte forventningene fra næringslivet, vurdere nye måter å arbeide og samhandle på, offentlige anskaffelser som innovasjonstiltak og konkret prosjekt som pilot for nytt samarbeid.

▪ **Gründere og entreprenørskap**

Mandat: Hvordan styrke Start (Etablererprogram for kommune i Vestfold) og UE (Ungt entreprenørskap), hvordan legge best til rette for verdiskapende entreprenørskap etter selve etableringen, fokus på vekstbedrifter; inkubatorer og liknende, tidligfasekapital, business angels, investorpool, fokus på etablering, entreprenørskap og vekst, hvordan innrette offentlige midler/innsats best mulig.

▪ **FoU, innovasjon og næringsmiljøer**

Mandat: Styrket innovasjonsevne i næringslivet i Vestfold, innovasjonsstimulerende arenaer, se nærmere på «Vestfoldparadokset»: Høy innovasjons-/FoU-intensitet, men lav verdiskaping, hvordan bruke FoU som driver for økt innovasjon, behandle temaer som samspill utdanning/FoU, virkemiddelapparat, næringsliv, dialog/møteplasser, hospitering, gjesteforelesere, klynge- og kompetanse-satsinger, kobling til regionale og nasjonale nettverk/klynger.

▪ **Vestfold inn i framtiden**

Mandat: Hva er de nye trender, det nye vi ikke helt kjenner og som vil kunne prege oss sterkt, mulighetene for Vestfold i «den nye økonomien», nye måter å organisere, nye forretningsmodeller, utfordre kunnskapsgrunnlaget – konkretisere og utfylle den korte beskrivelsen av muligheter/trusler, utfordre de andre, tematiske gruppene med andre innfallsvinkler og perspektiver.

Framdrift:

Sluttbehandling av planen vil etter framdriftsplanen finne sted i juni 2015, etter en offentlig høring 1.halvår 2015.

Interregional plan for intermodal godstransport i Vestfold og Telemark

Formål

Interregional plan for intermodal godstransport i Vestfold og Telemark skal knytte de to fylkeskommunene, berørte kommuner, Jernbaneverket, kommunale havnemyndigheter, regionale transportetater og næringsinteresser sammen i arbeidet for utvikling av klima- og miljøvennlige godstransportalternativer i og gjennom de to fylkene.

Planen forutsetter likeverdig deltakelse og gjensidig nytte for de to fylkene i planarbeidet. Dessuten forutsetter planoppdraget at Vestfoldbanen er gjennomgående modernisert innen 10 år fra planstart, og at banen samtidig åpnes for regulær godstransport.

Aktuelle problemstillinger for planen er:

- I hvilken grad er havnene i Larvik og Grenland komplementære eller konkurrerende?
- I hvilken grad er samarbeid og funksjonsfordeling mellom

de to havnene allerede utviklet, alternativt vurdert som mulig?

- Hva skal til for å sikre havnene i Larvik og Grenland effektiv tilknytning til Vestfoldbanen, og hvilke arealutfordringer må påregnes?
- Har havnene i Larvik og Grenland i dag disponible arealer for effektive omlastingsfunksjoner fra sjø til bane og vice versa?
- I hvilken grad vil utvikling av intermodale knutepunkter i Larvik og Grenland kunne bidra til utvikling av ny, tilknyttet næringsvirksomhet?
- I hvilken grad vil effektive, intermodale godsfunksjoner i Larvik og Grenland kunne avlaste Oslo havn eller andre godshavner rundt Oslofjorden, Skagerrak eller Kattegat?
- Hvilket godspotensial utløses for de to havnene ved en framtidig sammenkobling av Vestfoldbanen og Sørlandsbanen?
- I hvilken grad kan jernbanetransport til og fra havnene i Larvik og Grenland, samt økte aktiviteter knyttet til godsomlastning, kunne representere belastninger for omkringliggende miljø, i form av støy og utslipp til luft og vann?

Framdrift:

Planprogrammet vedtatt våren 2014.

Sluttbehandling av planen vil etter framdriftsplanen finne sted i juni 2015, etter en offentlig høring 1.halvår 2015.

Oppfølging av relevante regionale planer i prosess;

Larvik kommune deltar i begge planprosessene. Planprosessen er ikke samordnet i tid slik at konsekvensene i disse to planene kan samordnes med kommunens næringsplan fullt ut.

Faktagrunnlaget som foreligger til Regional plan for verdiskaping og innovasjon er imidlertid nyttig i arbeidet med kommunens næringsplan, og en ser konturene av hvilke områder som vil få fokus i den regionale planen.

Det er mer uklart hva som blir utfallet av den interregionale planen for intermodal godstransport, hvor også statlig utredning som kan påvirke rammene for det interregionale handlingsrommet pågår.

Næringspolitikk i kommunens samfunnsplan

Kommuneplanens Samfunnsdel 2012 – 2020.

Vedtatt av kommunestyret 17. april 2013, sak 043/13;

Hovedmål:

Larvik kommunes største utfordring er mangel på vekst i befolkningen. Sammen med underliggende uheldige demografiske skjevheter og lavt utdanningsnivå sammenlignet med vekstkraftige kommuner, vil dette være Larvik kommunes hovedproblem i planperioden. Hovedmålet er å komme på nivå med vekstkraftige kommuner i Norge. Dette betyr at følgende to hovedmål skal oppnås i planperioden:

- Det skal oppnås en årlig vekst på 1.5 % i befolkningen i Larvik kommune.
- Langt flere av innbyggerne over 16 år skal ha høyere utdanning og faglig kompetanse.

Engasjement og alles deltakelse

Ambisjon om «kjennetegnet» i 2020: (relevant utdrag)

- I Larvik samarbeider næringsliv, pressen, frivillige og kommunen om å bygge et ennå bedre omdømme, der

hovedbudskapet er at Larvik er et sted der det skjer mye, der mange aktører samarbeider og som gir stor livskvalitet.

- Larvik preges av åpne og inkluderende prosesser og mot til å fatte beslutninger, også i vanskelige spørsmål.
- Kulturarv- og aktivitet vises med stolthet i Larvik og brukes som en ressurs for å skape sterkere identitet, engasjement og omdømme.

Vekst og verdiskaping som forutsetning for god velferd

Ambisjon om «kjennetegnet» i 2020:

- Larvik har stor tilflytting fordi det tilbys et mangfold av arbeidsplasser, god kollektivdekning, gode utdanningsmuligheter og et variert botilbud.
- Larvik kommune er kjent for sin kunnskap om innovasjon, endring og omstillingsarbeid basert på toleranse, teknologi og talent, og sitt arbeid med næringsklynger.
- Det er et utstrakt samarbeid mellom Larvik og forsknings- og utdanningsinstitusjonene i Telemark, Buskerud og Vestfold.
- Tverrfaglig og kontinuerlig arbeid med kvalitet i oppvekstmiljøet gir Larvik landets beste læringsmiljø og bidrar til økt tilflytting til Larvik.

- Et progressivt boligsosialt arbeid i Larvik gir grunnlag for ytterligere vekst og verdiskaping gjennom generell høy takt i boligbyggingen.
- By- og sosialutvikling er en kontinuerlig prosess. Innbyggere, lag, foreninger og nærmiljø er inkludert i arbeidet.

Effekt mål for perioden fram til 2020

Effekt målene skal i sum vise om utviklingen går i den retning som er satt i samfunnsmålene. Her settes ambisjon for disse effektindikatorerne for utgangen av 2020:

De mest relevante effekt målene;

Omdømmet

- Eksterne omdømmeundersøkelser viser at Larvik har et omdømme på nivå med de beste bykommunene på Østlandet.

Befolkningsvekst

- Befolkningsveksten har økt til 1,5 % pr år fram mot 2020.

Arbeidsplassdekning

- Netto utpendling til arbeid er redusert fra om lag 2500 til om lag 2000 personer i 2020.

Arbeidsplasser

- Arbeidsplasser – Gjennomsnittlig tilvekst på npt. 200 arbeidsplasser hvert år i perioden.

Arealstrategi

Larvik kommunes arealstrategi har fire bærende prinsipper:

Bærekraftig utbyggingsmønster: Prioriterte utbyggingsområder ligger innenfor «Sommerfuglen» for å verne dyrkbar mark og gi grunnlag for en attraktiv byutvikling.

Tydlig senterstruktur: Larvik by er Regionsenter. Stavern by er Områdesenter. Kvelde, Helgeroa og Tjøllingvollen er Lokalsenter. Østre Halsen, Nevlunghavn og Hvarnes er Nærsenter.

Miljøvennlig transportsystem: Sentrumsnær jernbanestasjon og kollektivknutepunkt, prioriterte kollektivakser fra Stavern til Gon, og fra Bommestad til Klova. Larvik Havn utvikles som regionalt logistikk-knutepunkt. Gang- og sykkelveier prioriteres i henhold til senterstruktur og utbyggingsmønster.

Næringsplan for Larvik

Gjeldende Næringsplan

Næringsplan 2010 – 2020

Gjeldende Næringsplan ble vedtatt av kommunestyret ved behandling av sak160/09.

I samme sak ble handlingsprogram for 2010 vedtatt. Handlingsprogrammet skulle rulleres årlig, mens næringsplanen skulle rulleres hvert 4. år – første gang 2013

Sammendrag av Næringsplan 2010 – 2020:

LARVIK - DET NATURLIGE VALGET

I stadig hardere konkurranse mellom steder, byer og regioner, er den viktigste premisen for næringsvekst å bli valgt. I Larvik erkjenner vi at for å bli valgt må vi skape forutsetninger for næringslivet i kombinasjon med en helhetlig, stedlig attraksjonskraft. Et attraktivt bosted tiltrekker kompetent arbeidskraft for fremtidens næringsliv. Godt friluftsliv, behagelig klima og spennende aktiviteter, tiltrekker i tillegg besøkende.

Vår visjon er derfor at:

Larvik posisjoneres som naturlig midtpunkt og valg i en region med over 400.000 innbyggere. Vi utnytter potensialet vår

plassering gir for regionalt, nasjonalt og internasjonalt orienterte virksomheter, og oppnår dermed:

Målsettingen: Å gjøre Larvik selvforsynt med arbeidsplasser.

Strategiene som bringer Larvik frem mot målet og visjonen er:

Produkt – Samarbeid – Kompetanse – Omdømme.

- Kjernen i dette er et solid produkt for næringsliv, befolkning og besøkende, med kapasitet og tilbud som gjør det attraktivt å velge Larvik.

- Samarbeid og engasjement rundt utviklingsoppgavene sikrer fokus og gjennomføringskraft.
- Økt satsing på kompetanse stimulerer til vekst i næringslivet, et pulserende studentmiljø og økt aktivitet innen kurs og konferanser. Samtidig tar Larvik rollen som regionens etter- og videreutdanningscenter.
- For å sikre tilstrømning utenfra kommunens grenser arbeides det aktivt med salgs- og markedsaktiviteter for å synliggjøre Larviks fortrinn og styrke Larviks omdømme.

I planperioden skal vi arbeide for;

<i>Det naturlige valget for næringsliv, befolkning og besøkende.</i>			
Delmål →	Vekst i næringslivet	Befolkningsvekst	Vekst i besøksnæringene
Produktet Larvik (Infrastruktur, tilbud, service)	<ul style="list-style-type: none"> ★ Nok attraktive areal og lokaler for etablering av industri-, logistikk-, reiselivs/ opplevelse-, og kompetansevirksomheter. ★ God kommunikasjon i- og ut av kommunen. ★ Ledende på service og oppfølging av næringslivet. ★ Landets beste tilbud til gründere og nyetablerere. 	<ul style="list-style-type: none"> ★ Attraktivt botilbud ★ Godt aktivitets- og opplevelsestilbud, med fokus på idrett og kultur. ★ Godt handelstilbud med et levende sentrum. ★ Sikre tilgangen til naturopplevelser. 	<ul style="list-style-type: none"> ★ Larvik som destinasjon fremstår med fremtidsrettede produkt-konsepter, ★ attraksjoner ★ og arrangementer.
Samarbeid og engasjement	<ul style="list-style-type: none"> ★ Tett samarbeid mellom næringsliv og kommune. ★ Økt lokalt, regionalt og internasjonalt samarbeid innen logistikk, reiselivs/ opplevelsesnæringen og utvalgte kompetansenæringene. 	<ul style="list-style-type: none"> ★ Involvere innbyggere. ★ Nye innbyggere møtes med respekt og positivitet. 	<ul style="list-style-type: none"> ★ Forpliktende aktørsamarbeid rundt utviklingen av besøksnæringen.
Kompetanse	<ul style="list-style-type: none"> ★ Solid posisjon innen etter og videreutdanning ved blant annet etablering av eget etter og videreutdanningscenter. ★ Styrking av FoU ved Etablering av Thor Heyerdahl vitenscenter. ★ Ungt Entreprenørskap inn i Larviksskolen. ★ FoU aktivt inn i utviklingsarbeidet. 	<ul style="list-style-type: none"> ★ Godt studietilbud med et levende og pulserende studentmiljø. 	<ul style="list-style-type: none"> ★ Nasjonalt ledende næringsmiljø i besøksnæringen.
Omdømme	<ul style="list-style-type: none"> ★ Tydelig og kjent profil som næringskommune. 	<ul style="list-style-type: none"> ★ Tydelig og kjent profil som bostedskommune. 	<ul style="list-style-type: none"> ★ Innarbeidet posisjon som attraktiv og konkurransedyktig destinasjon overfor valgte målgrupper.

Matrisen skulle legges til grunn ved den årlige rulleringen av planen. Hvordan ligger Larvik an innen de forskjellige fokusområdene? Er dette på plass? Er det utfordringer eller flaskehalser her?

På denne måten skulle en fortløpende evaluere og vurdere hvor innsatsen måtte legges i kommende periode.

Det fremgår av planen at «Larvik kommune i sitt arbeid har valgt å «outsorce» sitt næringsarbeid og turist/ besøksnæring til selskapene Link Larvik AS og Opplev Larvik AS. Følgelig er det disse selskapene som har det operative ansvaret for disse områdene. Det overordnede ansvaret for utviklingen i de forskjellige innsatsområdene fordeler seg da slik:

- Vekst i næringslivet – Link Larvik AS
- Befolkningsvekst – Larvik kommune
- Vekst i besøksnæringen – Opplev Larvik AS»

Det framgår at en så for seg følgende gjennomføring av planen; «Planen settes dermed ut i livet via flere virkemidler:

- løpende tilbud og tiltak fra Link Larvik, Opplev Larvik og Larvik kommune
- andre kommunale planer som arealplaner etc
- egne næringsplanprosjekter»

Næringsplanens handlingsprogrammer:

Handlingsprogram 2010:

Kommunestyret vedtok å fokusere på følgende tre næringsplanprosjekter i 2010;

- Thor Heyerdahl vitenscenter
- Fra UE til AS
- Foregangskommune på plan- og byggesaker

Det er rapportert på framdriften i disse prosjektene, spesielt ved behandling av handlingsprogram for kommende år (2011).

Handlingsprogram 2011: (sak 159/10, i møte 08.12.2010)

Kommunestyret vedtok å fokusere på følgende tre næringsprosjekter i 2011;

- Knoppskyting
- Porten til Europa
- Larvik – Norges etter- og videreutdanningskommune

Det er rapportert på framdriften i disse prosjektene, spesielt ved behandling av handlingsprogram for kommende år (2012).

Handlingsprogram 2012: (sak 165/11, i møte 07.12.2011)

Kommunestyret vedtok å fokusere på følgende nye næringsprosjekter i 2012;

- Helse i Larvik
- Hegdal næringsområde

I tillegg vedtok kommunestyret å fortsette også i 2012 å fokusere på følgende næringsprosjekter fra handlingsplanen for året 2011.

- Porten til Europa
- Norges etter- og videreutdanningskommune

Til slutt vedtok kommunestyret at «Det forutsettes en full gjennomgang av næringsplanen i løpet av 2012».

Det er rapportert på framdriften i disse prosjektene, spesielt i evalueringsrapporten fra Link.

Agenda Larvik – Omdømmeprojektet

Det ble nedlagt et stort arbeid knyttet til Omdømmeprojektet, og det er relevant å ta med den kunnskap/erfaring/læring som kom ut av dette 3-årige prosjektet.

Bakgrunn for prosjektet:

Omdømmeprojektet var et partnerskap mellom Larvik næringsforening og Larvik kommune over tre år. Bakgrunnen for prosjektet var;

- Larvik ønsket å styrke kommunens attraksjonskraft rettet mot næringsetablere, tilflyttere og turister, med formål om å øke antall arbeidsplasser, styrke kommuneøkonomien (inntektssiden) og bedre Larviks handelsbalanse.
- Markedsføring og profileringsaktiviteter for Larvik Kommune rettet mot næring og befolkning skulle organiseres i et eget omdømmeprojekt i LINK, under navnet Agenda Larvik.
- Prosjektet skulle strukturere og forsterke arbeidet med å synliggjøre Larviks naturlige forutsetninger som landets

beste sted å bo, besøke og å drive næring. Prosjektet skulle forankres i Link Larvik og utvikles i samarbeid med næringslivet, Larvik kommune og Opplev Larvik.

- Opplev Larviks ansvar og arbeide med å få flere tilreisende og arrangementer til kommunen skulle forankres opp mot prosjektet via en felles overordnet kommunikasjonsplattform.
- Prosjektet skulle identifisere og anbefale en retning som bidrog til at Larvik tok en attraktiv posisjon gjennom å bevisstgjøre hvilke konkrete assosiasjoner Larvik skulle bli kjent for, og hvilke målgrupper det var attraktivt å markedsføre seg mot.

En overordnet målsetting med prosjektet var;

- Prosjektet skulle via målrettede og koordinerte og operative kommunikasjonsaktiviteter bidra til økt tilflytting, flere næringsetablere og flere besøkende innen utvalgte målgrupper.

Foto: Gunnar Berven

Prosjektet samlet seg om 10 foreløpige konklusjoner:

1. Larvik har mange unike strenger å spille på når mangfoldet sees i en sammenheng, når tilbudene og produktene pakkeres i en helhet og gjøres unik for befolkningsvekst, næringsvekst og vekst innenfor opplevelsesøkonomien (arrangementsturisme).
2. Utdanning, boforhold og skolesatsing blir viktig fremover som drivere både for befolkningsøkning og næringsvekst. Satsning på skole og en mer levende by er avgjørende drivere for vekst i antall innflyttere.
3. Boligtilgang og profilen på boligsammensetningen i dag (hybler, billige moderne rekkehus, utleiemarkedet) er viktig for Larvik for å tiltrekke seg flere mennesker.
4. Kravene til urbanisering (steds- og byutvikling) i kommuner nært opp til storbyene øker for at unge mennesker og unge barnefamilier med utdanning og kunnskap skal flytte på seg. Jobbmangfold, kulturliv, uteliv, restauranttilbud, åpenhet og et aktivt dialogsamfunn (se meg – hør meg) er viktige faktorer.
5. Oslo er et attraktivt rekrutteringsmarked for befolkningsvekst fordi mange av de unike elementer som Larvik har som fortrinn passer godt med trendene innenfor livskvalitet og en mer fritidsorientert livsstil. Dette har en høy pris (levekostnad) i eksempelvis Oslo og omegn (pressområdene).
6. Mobiliteten til mennesker øker med ny teknologi og endrede rammebetingelser knyttet til jobbflexibilitet, permisjoner, etterutdanning og velferdsordninger. Dette gjør oss mer flyttevillige.
7. Markedsmulighetene for næringsetableringer utenfor pressområder og flytting av bedrifter eller underavdelinger til mer kostnadseffektive områder øker som en konsekvens av mobilitet. Dette påvirkes i sterk grad av hvordan kommuners beliggenhet er i forhold til nærheten til markedet og kvalifisert arbeidskraft.
8. Vi søker i større grad flere nye og unike opplevelser på vår fritid. Steder som både kan tilby «multiopplevelser og arrangementsturisme» for barn, ungdom og voksne sammen øker i volum.
9. Å ha tydelige næringsklynger med et kompetansefelleskap er omtalt som en avgjørende driver fra NHO, byutviklere og forskningsmiljøer for å utvikle flere arbeidsplasser og næringsetableringer. Det krever en tydelig definisjon av hvilke «klynger» og næringsprofil Larvik skal satse målbevisst på, og hvilken rolle Larvik kan ta i Vestfoldregionen.
10. Ifølge Statistisk Sentralbyrå peker hovedstrømmene av flytting i Norge mellom landsdelene mot Osloregionen, men fra Osloregionen peker flyttestrømmen kun en vei og det er mot Vestfold.

Etter en omfattende prosess ble det konkludert med følgende fellesnevner – som en ønsker å bli assosiert med:

Ut fra denne «fellesnevneren» som en ønsket å bli assosiert med ble det utarbeidet en strategi hvor det skulle fokuseres på fem utviklingsområder, som skulle følges opp i relevante planer slik dette er illustrert under.

Oppfølging av Omdømmeprosjektet;

Kommunestyret behandlet «Omdømmeprosjektet. Evaluering og videreføring av arbeidet med omdømmebygging» i K-sak 136/12, i møte 19.09.2012.

Kommunestyrets vedtak;

1. Larvik kommune fortsetter implementeringen og bruk av utarbeidet materiell fra «Omdømmeprosjektet».
2. Rådmannen bes utarbeide en kommunikasjons- og informasjonsstrategi for organisasjonen Larvik kommune med forslag til tiltak til behandling i kommunestyrets møte i desember 2012.

Vedtaks punkt 2 har blitt utsatt i påvente av styrket informasjonstjeneste i kommunen.

Senere har kommunestyret i kst-sak 048/14, i møte 14.05.14, vedtatt;

1. Kommunestyret slutter seg til beskrevet prosess for utarbeiding av en visjon og kommunikasjonsplattform, slik det fremgår i saken under «faktiske opplysninger».

Denne prosessen vil starte opp høsten 2014, og vil etter planen sluttføres vinteren/våren 2015.

Stedsinnovasjon – attraktivitet bygget på kunnskap

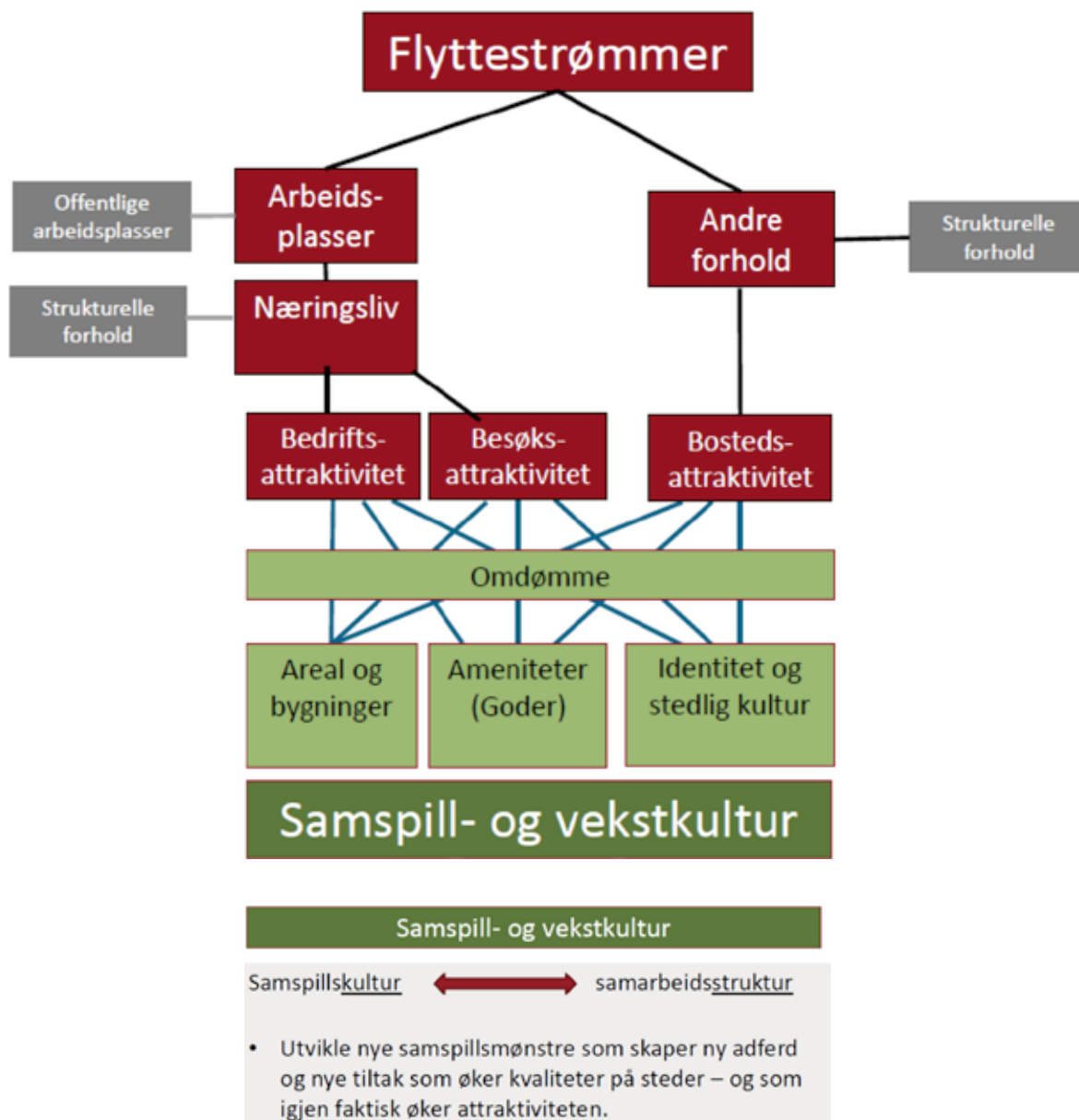
Larvik kommune har fra 2013 deltatt som case-kommune i et forskningsprosjekt i regi av Telemarkforskning for fylkeskommunene Østfold, Vestfold, Buskerud og Telemark.

Prosjektets mål;

Prosjektets mål er å styrke et forskningsbasert kunnskapsgrunnlag for hva som gir resultater i stedsinnovasjon, da med vekt på hva kommunene selv kan påvirke.

Dette prosjektet vil gi norske kommuner og fylkeskommuner verktøy som setter dem i stand til å gjøre mer treffsikre valg av strategier for økt attraktivitet. Dette vil bidra både til reduserte kostnader og høyere kvalitet i offentlig utviklingsarbeid.

Det er så langt utviklet følgende modell for utvikling av stedsattraktivitet, hvor flyttestrømmer gir svaret på hvor attraktivt stedet er. Næringsattraktivitet inngår som et sentralt element i modellen.

Identitet og stedlig kultur er et gode i seg selv, men viser seg også å ha en sentral verdi for å skape endring i andre faktorer (ameniteter, areal og bygninger og omdømme).

Hvem er det viktig samspiller for at en skal oppnå attraktivitet;

- Folkevalgte fra ulike parti
- Folkevalgte og administrasjonen
- Næringsliv og kommunen
- Frivillig sektor og kommunen
- Nabokommuner
- Kommune, fylkeskommune og stat
- Næringsaktører

Under vises en modell en kan arbeide ut fra for å øke stedets attraktivitet. Tiltakene i boksene for «areal og bygninger», «ameniteter» og «identitet og stedlig kultur» er eksempler for å illustrere modellen.

Tabellen viser at jfr. Telemarksforskning må en kommune arbeide på flere dimensjoner samtidig for å lykkes i det å bli oppfattet som et attraktivt sted. I tabellen over har Telemarksforskning bare gitt eksempel på innhold i de ulike boksene. Tabellen er egnet for å vurdere hvor Larvik er sterk og hvor en er svak. Deretter kan en vurdere hvilken boks en bør styrke, og hva en da må sette fokus på.

For å oppnå næringsvekst ligger «evne til å jobbe i nettverk», «innovasjonsklima» og «samhandling mellom næringsliv og kommune» i boksen «identitet og stedlig kultur»

Det påpekes at det er mange ting som kan bidra til økt attraktivitet! Hva som virker, kan variere fra sted til sted.

Og det er summen av alle forhold som avgjør. Oppgaven blir;

- Hvordan få alle til å bli enig om mål og strategier?
- Hvordan få alle til å bidra sammen?

Lykkes en med dette vil en utvikle en;

- **En samspills- og vekstkultur!**

	Attraktivitet	Bedrift	Besøk	Bosted
Regionale faktorer	Omdømme	Omdømme som sted å drive næringsliv	Omdømme som sted å besøke	Omdømme som sted å bo
	Areal og bygninger	Næringsarealer Lokaler Næringshager	Areal til hytter Eksisterende hytter overnattingskapasitet	Tomteareal Boliger Tilgjengelighet
	Ameniteter	Tilgang til forretningstjenester Service i kommunen FoU og kompetanse- institusjoner Tilgang på kompetent arbeidskraft	Naturherligheter Tilrettelegging friluftsliv Kulturtilbud Sport og fritidstilbud	Kommunens tjenester, Barnehager, skoler, etc. Natur, tilrettelegging friluftsliv Kulturtilbud Sport og fritidstilb.
	Identitet og stedlig kultur	Nettverk mellom bedrifter Klynger Innovasjonsklima Samarbeid mellom næringsliv og kommune	Gjestfrihet Serviceholdning Samarbeid mellom besøksnæringene Destinasjonsutvikling	Lokal identitet Gjestfrihet Toleranse Samarbeidsånd Utviklingskultur

Foto: Gunnar Berven

Næringsarbeid i danske kommuner

Det foreligger god forskning fra Danmark på hva som må til for å oppnå resultater i kommunenes næringspolitikk. Dette har også interesse ut fra det faktum at finanskrisen i Europa førte til et større fokus på næringspolitikken i danske kommuner.

Det fokuseres her på de resultater som er lagt fram av REG LAB, resultater som også er formidlet videre til case-kommuner i forskningsprosjektet «Stedsinnovasjon» i regi av Telemarksforskning.

REG LAB står for regional læring, analyse og beste praksis.

REG LAB er et medlemsbasert «laboratorium» som samler inn, utvikler og formidler god praksis innenfor regional næringsutvikling.

REG LAB; «Vekstkulturens DNA. Regionale kulturtrekk som vekstdriver»

REG LAB i Danmark har undersøkt hva som bidrar til vekst i danske regioner/kommuner.

De kulturtrekk som er vurdert som sentrale for næringsvekst er;

◆ **IVÆRKSÆTTER KULTUR** – en kultur med stor lyst til at igangsette nye projekter og en holdning til at klare sig selv. Kulturen kommer til uttrykk gjennom antallet af personer, som har erfaring med at være selvstændigt erhvervsdrivende. De bringer deres erfaring med til deres arbejdsplads og har en afsmitende effekt på den lokale kultur. Stor økonomisk effekt i hele landet.

◆ **RISIKOVILLIG KULTUR** – en kultur, som repræsenterer en karrierelivsstil og en villighed til at løbe (stor) økonomisk risiko. Det er en livsstil, hvor karrieren er i centrum, og hvor man tør satse – og tabe – stort. Kulturlaget har en stærk overrepræsentation af folk med en stor gæld eller stor formue, og der er mange iværksættere i denne gruppe, hvor mange ikke nødvendigvis har et højt uddannelsesniveau. Stor effekt på værditilvæksten i hele landet.

◆ **NEWYORKER KULTUR** – en kultur, som hylder det moderne og mangfoldige. Mange har lederjobs eller jobs med meget professionalitet. Slår især positivt igennem i de store byer.

◆ **KREATIVE KLASSE KULTUR** – en kultur, som er præget af kobling mellem innovation, kreativitet og viden. Denne kultur er typisk præget af højtuddannede ingeniører, akademikere og undervisere i udviklingsprægede erhverv. Relativt svag økonomisk effekt i det meste af landet.

◆ **ORGANISATORISK KULTUR** – en kultur, der skaber rammerne for at udvikle modeller, idéer og lede. Der er mange ledere, finansfolk og jurister, der bærer denne kultur. Har ikke i sig selv stor økonomisk forklaringskraft, men er tilsyneladende en væsentlig komponent at have med.

◆ **LOKALAKTIV KULTUR** – en kultur, der handler om at engagere, deltage og bidrage i det nære, for at skabe og udvikle eget og andres job. Lokalaktiv kultur kommer bl.a. til udtryk gennem høj deltagelse i kommunalvalg. Den lokalaktive kultur er på mange punkter en modsætning til newyorker-kulturen. Stor effekt i mindre lokalsamfund.

DE SEKS KULTURER, DER DRIVER VÆKSTEN

IVÆRKSÆTTERE

RISIKOVILLIGE

NEW YORKER

LOKALAKTIVE

ORGANISATIONER

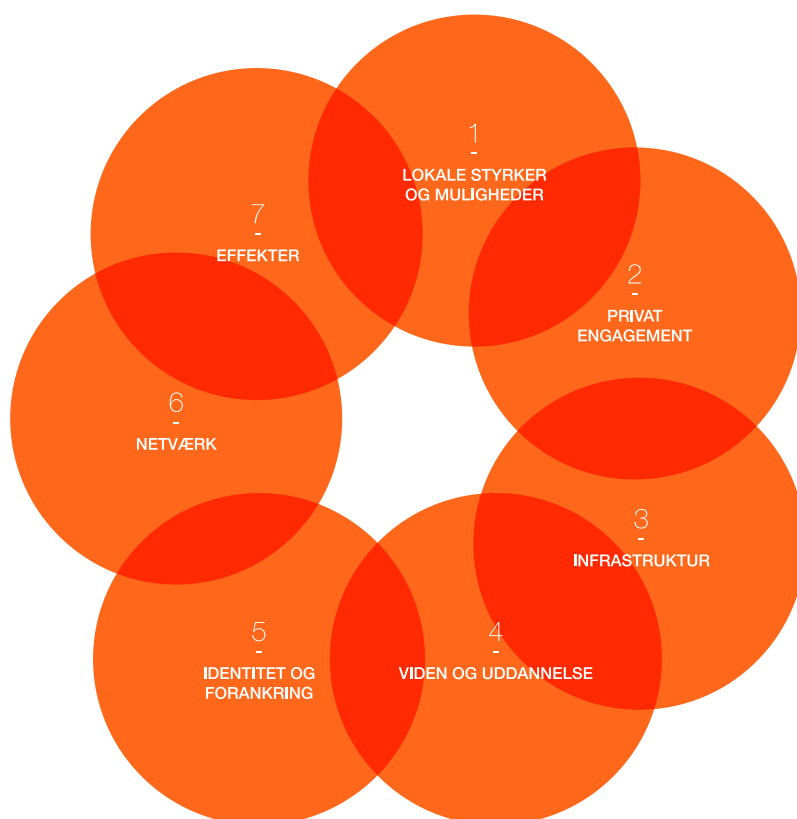
KREATIVE

VÆRDITILVÆKST

Kilde: Teknologisk Institut (bearbejdet til REG LAB)

Tabellen viser hvordan de ulike kulturtrekk er vurdert opp mot det å bidra til næringsvekst.

Rapporten peger på at det er følgende 7 områder som må vies opmærksomhed for at lykkes med at styrke næringsveksten;

1

LOKALE STYRKER OG MULIGHEDER: Man skal ikke hoppe på modetrends, hvis der ikke er et stærkt grundlag. Man skal finde og kende sit erhvervs-mæssige ståsted.

5

IDENTITET OG FORANKRING: Der skal "piskes en stemning op", og ofte spiller offentlige aktører en vigtig rolle i den spæde fase – senere hen kan tøjljerne så slippes.

2

PRIVAT ENGAGEMENT: Private virksomheder og erhvervsledere skal være vedvarende engageret, tage aktivt medansvar og medvirke i udførelse.

6

NETVÆRK: En stor del af initiativet til erhvervs-udvikling kommer næsten altid fra det eksisterende lokale erhvervsliv, så dét skal der bygges på. Særligt store, professionelle og betydningsfulde erhvervsaktører skal have en særlig ledende rolle.

3

INFRASTRUKTUR: Der skal være massiv fokus på at opgradere eller udnytte den relevante eksisterende infrastruktur.

7

EFFEKTER: Troværdigheden, tilliden og investeringsviljen skal komme fra konkrete resultater. Effekterne skal skabes, dokumenteres og formidles.

4

VIDEN OG UDDANNELSE: Uddannelseskomponenten er en kritisk faktor, især i udviklingen af højteknologiske miljøer.

Rapporten gir en «sjekklister» på sentrale elementer for disse 7 områdene.

REG LAB har også deltatt med innledning på åpent møte om næringsutvikling/stedsutvikling i Larvik, og forskning fra REG LAB ble også tillagt vekt ved utarbeiding av gjeldende Næringsplan, som ble vedtatt av kommunestyret i 2009.

1

IDENTIFIKASJON AV LOKALE STYRKER OG MULIGHEDER

- Identifikasjon av lokale styrker og muligheter, fx geografiske fordeler, spesifikke kompetencer hos lokal arbeidskraft, erhvervshistorie og spesialisering eller nærhet til uddannelsesinstitutioner.
- Det offentlige skal igangsette og drive visjonsprosesser.
- Det private skal ta de første skritt til at bygge opp næringsaktiviteter.
- Det offentlige bør støtte opp om private, der rent faktisk dyrker en lokal styrkeposisjon.

2

PRIVAT ENGAGEMENT

- Et tidlig, sterkt og vedholdende privat engagement er en kritisk suksessfaktor.
- Der skal gives særlig plass til "deal makers" fra det private; visionære individer, der ser muligheter, skaper oppbakning og får ting til å skje.
- Gi private partnere et reelt strategisk råderum; pak dem ikke inn i politikk og byråkrati.

3

INVESTASJONER I INFRASTRUKTUR

- Signifikante investasjoner i infrastruktur er ofte helt avgjørende; den riktige infrastruktur kan kickstarte ny vekst.
- Suksessfulle investasjoner utvikles og gjennomføres i tett samarbeid med det næringslivet, der skal bruke infrastrukturen, fx i et felles utviklingselskap.

4

INVESTASJONER I VIDEN OG UTDANNELSE

- Bør som utgangspunkt skje med afsatt i eksisterende, konkrete styrker.
- Stærke universitetsmiljøer kan være viktige vekstmotorer.
- Delt eierskap og samskabelse mellom brukere og utbydere skaper ofte fordeler.
- Hvor der ikke er lokaliserte universiteter, kan der etableres andre former for universitetssamarbeid; testfaciliteter, samspilsprosjekt, utdannelse- og kursstilbud o.a.
- Etablering av nye samarbeid om innovasjon og utdanning tar tid og krever relasjoner, begeistring og kommunikasjon – feil trappen fra oven og start med de sterkeste og mest motiverte aktører.

5

IDENTIFISERENDE AKTIVITETER OG POLITISK FORANKRING

- Den enkelte aktør skal se seg selv som del av en større helhet; en organisasjon, en koalisjon, et team eller en bevegelse – der skal være en sammenheng.
- Det tar tid å bygge holdning og sammenheng; i starten skal ledende og troværdige krefter gå forrest og vise veien.
- Events, storytelling og bygning av legacy, involvering og håndgripelighet er viktige verktøyer.

6

FORMALISERING AV NETTVERK

- Utviklingsnettverk skal være åpne og fleksible, men de skal også styres og koordineres.
- Erhvervsråd og kommunalbestyrelser er viktige koordineringssteder.
- Der kan også etableres særskilte strukturer; klynger, utviklingselskaper o.a.

7

MÅLING OG KOMMUNIKASJON AV EFFEKTER

- Fastholder fokus på mål og viser fremdrift i arbeidet.
- Gir lojalitet og oppbakning i etablerte aktørkretser.
- Skaper grunnlag for å markedsføre samarbeidet over for nye aktører og tiltrække ytterligere ressurser og engagemang.

Næringsanalyse for Larvik

Det foreligger mye offentlig statistikk over næringslivet i Larvik, og det er i tillegg utarbeidet flere næringsanalyser. Siste analyse er utført i regi av Ernst & Young på bestilling fra Link. Denne analysen tar utgangspunkt i en analyse for Vestfold, som deretter er brutt ned på Larvik.

I tillegg er det utgitt statistikk i forbindelse med NHO's nærings NM 2013 og kommune NM i 2014.

Link har også i 2014 kartlagt sysselsettingsplanene for lokalt næringsliv, samt hva de anser som viktigst for videre vekst.

Linker til de ulike analysene og statistikkoversiktene er samlet til slutt i dette dokumentet.

Regional plan for verdiskaping og innovasjon

Det er i planprosessen utarbeidet to rapporter;

1: «Bedrifter og næringsmiljøer i Vestfold. Analyse av 13. desember 2013 utarbeidet av Ernst & Young for Vestfold fylkeskommune.»

2: «Kunnskapsgrunnlaget for planprosessen. Hva er verdiskaping? Hvorfor er verdiskaping viktig? Hvordan skaper vi verdier? Hvor stor er verdiskapingen i Vestfold? Hvilke bedrifter og næringer har høyest verdiskaping. Dokument av 13. desember 2013.»

I all hovedsak viser analysen fra EY at verdiskapingen i Vestfold er svak sett opp mot landet, og at også bransjestrukturen viser at næringene med sterk verdiskaping er svakt representert i Vestfold.

Link Larvik AS

Det foreligger to relevante rapporter fra Link;

1: «Bedrifter, næringsstruktur og verdiskaping i Larvik. Analyse utarbeidet av Ernst & Young for Link Larvik. Dokument av 3. februar 2014.»

Innledning:

På oppdrag av Link Larvik AS har EY foretatt en analyse av bedrifter, næringsområder og tilhørende verdiskaping i Larvik. Oppdelingen i næringsområder er gjort ut fra den faktiske og konkrete strukturen i Larvik, uavhengig av offisielle næringskoder.

Analysen kobler bedriftene til næringsområder og klynger de er involvert i. Flere av bedriftene kan knyttes til flere næringsområder.

Analysen sammenligner også næringsstrukturen i Larvik med regionen for øvrig, i første rekke resten av Vestfold og beskriver koblinger og ulikheter.

Analysen er basert på analysen og modellen EY har utviklet for Vestfold fylkeskommune i forbindelse med Regional Plan for Verdiskaping og Innovasjon og som gjelder hele Vestfold.

Analysen skiller mellom direkte- og indirekte verdiskapende bedrifter.

Direkte verdiskaping omfatter produksjon- og tjenestevirksomheter som selger til et marked utover Larviksdistriktet.

Indirekte verdiskaping omfatter bedrifter som i første rekke betjener et lokalt marked, dvs. butikkhandel, fast eiendom, lokale tjenester, entreprenører mv. De sistnevnte er ikke nærmere analysert og beskrevet.

About us | Jobs | Support | Contact us | Login

JOTRON WELCOME TO THE JOTRON GROUP

EXHIBITIONS | DOWNLOADS | DISTRIBUTORS & PARTNERS

MARITIME & ENERGY

ATC & COASTAL

Hovedresultatene kan oppsummeres som følger

- Det største næringsområdet i Larvik målt i verdiskaping er en stor og bredt sammensatt engros- og handelsnæring
- Videre er næringsmiddelindustrien og logistikk/transport omfattende næringsområder
- Det regionale tyngdepunktet innen maritim/offshore/elektronikk gjør seg i liten grad gjeldende i Larvik sammenlignet med resten av fylket
- Reiseliv står for en liten del av verdiskapingen, men en større andel i Larvik enn i Vestfold forøvrig
- Skog- og treindustri, steinindustri og til dels bygningsartikler er næringsområder som er sterke i Larvik og i mindre grad til stede ellers i Vestfold
- Offshore leverandører, elektronikk, steinindustri og maritim virksomhet har et gjennomsnittlig lønnsnivå rundt 600.000 norske kroner og ligger høyest. Men på grunn av høye driftsresultater er det steinindustri og engros-virksomhet som har høyest total verdiskaping per arbeidsplass. Reiseliv (inkludert hotell og konferanse) har lavest verdiskaping per ansatt

Kommentarer og vurderinger

Verdiskapingsnivået i næringslivet i Larvik er lavt, både i nasjonal og regional sammenheng. Dette gjenspeiles i et lavt inntekts- og skattenivå. Næringsstrukturen i Larvik er en viktig forklaring.

Hvordan kan dette verdiskapingsbildet brukes i næringspolitiske vurderinger? Først og fremst viser analysen hva som er de viktigste kildene til verdiskaping i Larvik. I de næringspolitiske prioriteringene må også andre faktorer tas hensyn til. Og analysen gir ikke et fullgodt grunnlag for hvilke prioriteringer og tiltak som bør velges. Men økt verdiskaping forutsetter uansett en dreining mot de største kildene til verdiskaping. Dersom økt verdiskaping er et mål, må de næringspolitiske prioriteringene ta hensyn til dette.

Det kan derfor med basis i verdiskapingsanalysen angis noen aktuelle næringspolitiske retninger.

- En økt kobling til de regionale næringsområdene med høy verdiskaping (maritim, offshore, elektronikk mv) er én slik retning. Larvik har allerede denne typen bedrifter, men i langt mindre grad enn resten av regionen. Et tiltak kan være å bygge synlighet og attraksjonsverdi for disse næringene. Særlig for deler av offshore leverandørnæringen er tilgang til areal, logistikk og infrastruktur viktig. Her kan Larvik tilby fasiliteter som andre deler av regionen ikke kan tilby.
- Steinindustrien har også høy verdiskaping, først og fremst høy lønnsomhet, men også et forholdsvis høyt lønnsnivå.
- Det er viktig å legge merke til at verdiskapingen per ansatt i engros/handel er høyere i Larvik enn ellers i Vestfold. Dette

er også tilfelle for næringsmiddelindustrien. Selv om dette er næringer med relativt sett lav verdiskaping, er det store og viktige verdiskapere i Larvik. Det er særlig lønnsomheten (driftsresultatet) som er høyere i Larvik enn i Vestfold forøvrig. En videreutvikling av disse næringene, særlig engros/handel, kan derfor være et godt verdiskapingstiltak.

- I den andre enden har reiseliv lavest verdiskaping per ansatt og utgjør totalt sett en liten del av verdiskapingen i Larvik (selv om andelen er større i Larvik enn ellers i Vestfold). Vekst i denne næringen vil dermed ikke direkte være en viktig kilde til verdiskaping. Reiselivsnæringen har riktignok ringvirkninger blant annet i form av lokal handel og service, men handel og service er også aktivitet med lav verdiskaping per ansatt.
- Analysen viser hvor kildene til verdiskaping er i dag, ikke hva som er fremtidens verdiskaping. Selv om dagens næringsstruktur utgjør basis også for fremtidens verdiskaping, er det viktig at det legges til rette for utvikling av nye virksomheter og nye områder. Men uansett bør potensialet for økt verdiskaping være et grunnleggende hensyn når de næringspolitiske prioriteringene gjøres.

2: «Rapport Næringslivsundersøkelse 2014. Til lokalt næringsliv om utvikling i antall ansatte og utfordringer framover.»

27 % av virksomhetene oppgir at de økte antall ansatte i 2013, mens bare 6,5 % oppgir at de har redusert antall ansatte i året som har gått. Dette er ganske likt svarfordelingen fra undersøkelsen året før.

Virksomhetene som har oppgitt at de økte antall ansatte kommer i all hovedsak fra følgende næringer:

▪ Olje- og offshore	16 %
▪ Bygg og anlegg	16 %
▪ Engroshandel	12 %
▪ Transport og Lagring	16 %
▪ Informasjons- og kommunikasjon	16 %
▪ Foretningmessig tjeneste	24 %

60 % av disse forventer også å øke antall ansatte også i 2014.

Undersøkelsen viser et ganske optimistisk bilde blant virksomhetene. Blant annet vurderer kun 5,6 % markedssituasjonen som dårlig, over 50 % forventer en omsetningsvekst i 2014 og rundt 30 % forventer å øke antall ansatte i inneværende år.

På spørsmål om hvilke langsiktige utfordringer som er viktige for bedriften svarer ca. 95 % at å øke kompetansen hos de ansatte er viktig eller meget viktig. Øvrige områder som ansees som viktig er blant annet innføring av ny teknologi, å konsentre-

re virksomhetens aktivitet, og offentlig infrastruktur. På spørsmål om hvilken type offentlig infrastruktur som er viktig er veg (e-18 og lokalt) det som svares aller hyppigst. En del peker også på jernbane og havn som viktig offentlig infrastruktur.

Det fremgår i undersøkelsen at arealtilgang ikke er en sentral utfordring for eksisterende virksomheter – som utfordring for videre utvikling. Arealtilgang kan selvsagt være en utfordring for nye virksomheter som vurderer å etablere seg i Larvik, men oppleves ikke å ha vært et hinder de siste årene. Mange er opp-tatt av god offentlig infrastruktur.

Næringslivets hovedorganisasjon, NHO «NHO's Nærings-NM»

NHOs Nærings-NM rangerer kommuner og regioner etter hvor næringslivet gjør det best. Rangeringen er basert på bedriftenes vekst og lønnsomhet, nyetableringer og næringslivets relative størrelse. Larvik/Sandefjord utgjør en region og er i 2013 rangert som nr 48 av 83 regioner. Dette er den dårligste plasseringen etter 2001. Beste plassering i perioden er nr. 2 i 2006. Plasseringen i 2012 var nr.30.

Larvik er rangert som nr. 204 av 428 kommuner. Plasseringen er nr. 189 for «nyetableringer», nr. 200 for «lønnsomhet», nr. 298 for «vekst» og nr. 158 for «størrelse».

For nabobyene er rangeringen som følgende; Sandefjord nr. 108, Tønsberg nr. 92, Porsgrunn nr. 159 og Skien nr. 112.

«NHO's Kommune-NM»

NHO's Kommune-NM rangerer kommuner og regioner etter hvor godt de gjør det innen 19 indikatorer som er samlet i bolke-

ne; arbeidsmarkedet, demografi, kompetanse, lokal attraktivitet og kommunal økonomi.

Larvik er rangert som nr. 155 av 428 kommuner. Plasseringen i 2008 var nr. 134.

Plasseringen er nr. 279 for «arbeidsmarked», nr. 261 for «demografi», nr. 226 for «kompetanse», nr. 153 for «lokal bærekraft» og nr. 22 for «kommunal økonomi».

For nabobyene er rangeringen som følgende; Sandefjord nr. 53, Tønsberg nr. 32, Porsgrunn nr. 78 og Skien nr. 125.

SSB

«Konsern – tilrettelegging og bistand for næringslivet, nivå 2. KOSTRA.»

Tallene viser at Larvik kommune bruker noe mer enn gjennomsnittet av bykommunene målt i kroner pr. innbygger til å tilrettelegge for næringsvekst.

Statistikk fra SSB viser også ut over dette at andelen av den yrkesaktive befolkningen som pendler ut av kommunen ikke er spesielt høy, men innpendlingen er så lav at netto utpendling blir høyere enn ønsket.

Omdømmemålinger

På omdømmeundersøkelser i regi av Drammen kommune – hvor Larvik sammen med andre byer på Østlandet har inngått som i en sammenligning med Drammen – har Larvik kommet godt ut sett opp mot de andre byene i målingen. Dette gjelder både «ikke negative assosiasjoner» og «positive assosiasjoner» til de byene som inngår i målingen. Det må påpekes at disse undersøkelsene ligger noen år tilbake i tid.

Utøvelsen av kommunens næringspolitikk

Under følger en gjennomgangen av hvordan/hvor kommunens næringspolitikk utøves.

I tillegg har kommunestyret vedtatt at resultatet av en evaluering av Link skulle legges ved næringsplanen. Dette er tatt inn under som en del av beslutningsgrunnlaget.

Evaluering av Link AS

Kommunestyret vedtok 19. september 2012 at Link AS skulle evalueres og resultatet vedlegges forslag til Næringsplan for Larvik kommune.

Evalueringselement 1; Statusrapport fra Link

Rapporten ble tilsendt alle medlemmene i Forum for næringsutviklings i Larvik (FNL), og rapporten ble presentert av Link i møte i FNL.

Rapporten skulle belyse; hvordan selskapet arbeider med gründere, nyetableringer og for å beholde arbeidsplasser

- hvilken utvikling det har vært innen nyetableringer og innovasjon
- utviklingen i arbeidsplasser for offentlig og privat virksomhet
- status for høgskoleutvikling og oppfølging av næringsplanens prosjekter
- hvilke måleindikatorer som følges (eksempelvis NHO's næringsbarometer)
- hvordan selskapet har bidratt i det strategiske næringsarbeidet og andre utviklingsprosjekter.

Rapportens innholdsfortegnelse;

1. Bakgrunn	2
2. Utviklingen siden siste evaluering.....	2
3. Rapportering på kommunens forespørsler.....	4
3.1 Arbeid med gründere, nyetableringer og for å beholde arbeidsplasser	4
3.1.1 Arbeid med gründere	4
3.1.2 Arbeid med nyetableringer	6
3.1.3 Arbeid for å beholde arbeidsplasser	6
3.2 Hvilke måleindikatorer som følges	7
3.5 Status for høgskoleutvikling og oppfølging av næringsplanens prosjekter ..	11
3.5.1 Næringsplanen	11
3.5.2 Høgskoleutvikling	13
3.6 Bidrag i det strategiske næringsarbeidet og andre utviklingsprosjekter	13
3.6.1 Bestilling ved forrige evaluering	13
3.6.2 Omdømmearbeid	14
3.7 Samlet oversikt over leveranser og aktiviteter fra 2008	15
4.0 Styrets avsluttende bemerkninger	21

Styrets konklusjon:

... Tabell over oppnådde resultater på samme side viser, slik styret ser det, at selskapet ikke har nådd målene satt i 2008. Det kan sikkert hevdes at målene har vært for ambisiøse og diffuse samt at Link ikke alene kan sies å være i stand til å oppfylle disse, men styret legger likevel til grunn at målene for perioden ikke er oppfylt.

Når kommunestyret nå gjør sin bestilling på en vurdering (jfr. dokumentets side 4) ser man det åpenbare i dilemmaet med at Link ikke bare har arbeidet med oppgaver knyttet til sin kjernevirksomhet (arbeidsplasser). Link har etter styrets oppfatning i for stor grad blitt brukt til oppgaver av utredningsmessig, saksbehandlingsmessig og prosessuell art, saker som alle er viktige, men som ikke lett lar seg måle og relatere til Links oppgaver om å bidra til etableringer. Dilemmaet forsterkes ytterligere ved å se på de vedtatte årlige handlingsplaner for selskapet. Styret er av den oppfatning at Links brede engasjement over tid skyldes forventninger fra eierne samtidig som at grenseoppgangen mellom Link og andre aktører som Larvik kommune og Opplev Larvik har vært uklare og tidkrevende

Av denne grunn har nok oppfatningen og bildet av Link etter hvert blitt utilsiktet diffust, utydelig og profilløst – selv om Links bidrag i mange av prosessene har vært viktige.

Som nevnt tidligere så er dette nettopp en av grunnene til at styret har vedtatt en ny og spiss strategi for selskapet i erkjennelse av at Link ikke vil kunne håndtere de mange oppgaver som etter hvert har blitt lagt til den lille organisasjonen.

Styrets oppfatning er at skal Link lykkes så må selskapet vende "tilbake til start" med et smalt fokus rettet mot arbeidsplassutvikling. I næringsarbeidet i Larvik kommune må Link gis en begrenset og spisset rolle. Link er en brikke i en større sammenheng der suksess vil avhenge av hvordan politikk, administrasjon og næringsliv spiller sammen i arbeidet med å gjøre Larvik næringsattraktiv og omdømmemessig positiv.

Helt avslutningsvis er det gledelig å kunne henvise til sitater fra Ikeas etablering, utsagn fra Innovasjon Norge vedr. gründervirksomhet samt kjente nyetableringer som for eksempel Norgesmøllene – alle prosesser der Link har spilt sin rolle i den store sammenhengen.

Gjennom en ny strategi har styret vedtatt at Links ressurser de nærmeste årene skal innrettes mot å:

- Å beholde eksisterende arbeidsplasser
- Å bidra til vekst og nyskaping

- Å jobbe for at bedrifter skal flytte til eller knoppskyte i Larvik.

Målet er 200 nye arbeidsplasser og en betydelig forbedring på Larviks plass i NM-rangeringen av Norges beste næringskommuner.

Evalueringsselement 2; Dialogsamling i FNL

Etableringen av Link Larvik AS var motivert og begrunnet med at kommunen gjennom selskapet ville oppnå totalt sett mer samfunnsøkonomiske gunstige resultater og ville få gjennomført oppgavene på en bedre måte. Det gjennomføres en dialogsamling i Forum for næringsutvikling i Larvik, der gruppeledere, LO og styret i Larvik næringsforening på bakgrunn av statusrapporten fra Link Larvik AS vurderer om selskapet virker i henhold til intensjonen og hvordan selskapet vurderes å være et godt virkemiddel for ønsket næringsutvikling og -politikk.

Dialogsamlingen i FNL er gjennomført med følgende konklusjon:

Etter presentasjon av rapporten fra styret i Link, og en påfølgende drøfting, fikk styret full tilslutning til sin nye strategi. Link må gis en begrenset rolle, et smalt fokus på arbeidsplassutvikling.

Evalueringsselement 3: Fjordbykonferansen

Det ble avviklet et åpent møte med foredrag av Torgeir Reve som oppfølging av Fjordbykonferansen 2013. Etter foredraget ble det gjennomført et gruppearbeid hvor om lag femti næringslivsaktører og folkevalgte besvarte noen spørsmål knyttet til Link.

Er hovedinntrykket at link virker i henhold til intensjonen?

- Gr.1) Forventningene var høyere, alternativet var dårligere. Styrekompetansen til politisk valgte for lite fokuserte.
- Gr.2) I hovedsak godt arbeid – intensjonene litt diffuse. Mye viktig arbeid er ikke målbart – langsiktig arbeid. Næringsrealer har vært en viktig oppgave for Link.
- Gr.3) Ja, prøvd å gjøre en god jobb. Opp og ned – favnet for vidt. Godt at man nå skal tilbake til «utgangspunktet» med «flere arbeidsplasser».
- Gr.4) Mandat/intensjon har vært for bredt. Mandat var nok uklart ved oppstart, har farget utvikling (eks ansvarlig for næringsplan). Nå strammet opp, god strategi.

Selskapets rolle; Hvilke oppgaver mener du er viktigst for Link:

- Gr.1) Links oppgave er å si ja. Støtte og positiv til næringsliv i alle situasjoner
- Gr.2) Beholde arbeidsplasser, tilrettelegge for nyetableringer, årlig oppfølging av bedrifter/firmaer
- Gr.3) Flere arbeidsplasser, nye arbeidsplasser og ivareta eksisterende arbeidsplasser, bygge nettverk, få informasjon
- Gr.4) Skape og beholde arbeidsplasser. Næringsaktører har et sted å henvende seg. Alternativ til nærings sjef.

Gi eksempler på områder/tema hvor Link har lyktes godt

- Gr.1) Etableringene som har vært, omsorg for næringslivet, kommunikasjonen med politikere, opportunistisk, prioriteringer
- Gr.2) Gründervirksomhet- 420 i etableringsfaser siden 2008, systematisere tanker rundt etableringsanalyse, god kontakt med næringslivet
- Gr.3) IKEA, Norgesmøllene, Viljen til å bidra for Larvik, gründere.
- Gr.4) IKEA, RPBA, bindeledd mellom næring – kommuneadministrasjon – politikk. Næringspolitikk har blitt et politikktema – på dagsorden (synlig).

Gi eksempler på områder/tema hvor Link ikke har lyktes så godt

- Gr.1) Nettverk på utsiden av byen?, burde vært mer selvølgelig å koble inn fra næringsliv og offentlige. Omdømme-prosjektet.
- Gr.2) Arbeidet med høyskoleutvikling ikke lyktes så godt. Omdømmeutvikling ikke så bra.
- Gr.3) Grensesnittet til kommuneadministrasjonen; gjøre kontakten tydeligere. Tempo kan være avgjørende i saker for Link. Ansvar for næring hos rådmannen bør være tydeligere.
- Gr.4) Jobbe med å beholde næringsaktører – «rundtur» – på. Høyskolen i Vestfold. Dårlig på oppfølging/prioritering.

Næringspolitikk gjennom kommunal virksomhet

Kommunens næringspolitikk utøves gjennom oppfølging av vedtatt næringsplan. Næringsplanen består av et mer langsiktig fokus hvor det skal arbeides med de elementene som inngår i matrisen, samt et mer kortsiktig fokus ved oppfølging av enkeltprosjekter som har inngått i årlige handlingsplaner. Mye av det mer operative næringsarbeidet foregår gjennom foretak og eierskap i selskap.

I tillegg til næringsplanen utøves næringspolitikk i andre planer, da i all hovedsak i overordnede arealplaner, reguleringsplaner og byggesaker.

Næringspolitikk utøves også i form av kommunaltekniske

tjenester, da denne infrastrukturen kan være avgjørende for valg av lokaliseringssted for en virksomhet.

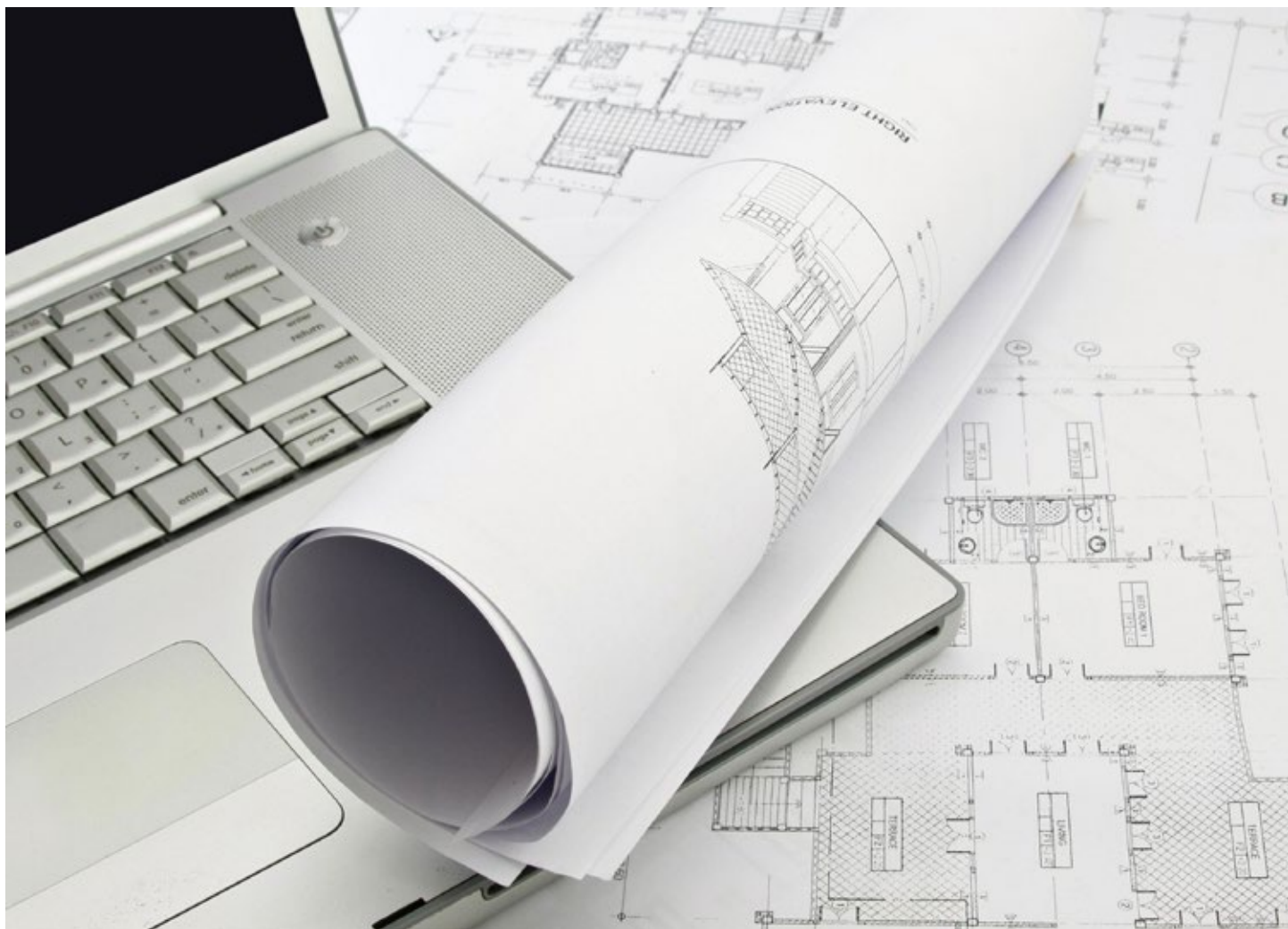
Kommunen utøver næringspolitikk ved økonomiske overføringer (driftstilskudd). De fleste av disse overføringene er samlet under rapporteringsområdet «diverse overføringer til andre». Største årlige bidrag går til drift av Link AS. Kommunen har også bidratt til drift av Opplev Larvik (reiselivsnæringen), det er ikke avklart hva som blir kommunens engasjement på dette næringsområdet videre. Kommunen har en sponsoravtale med Larvik håndballklubb, gir årlig driftstilskudd til Geoparken, Vestfoldfestspillene etc. Tilskuddene retter seg i sum mot å utvikle attraktivitet for innbyggere, tilreisende og næringsliv.

Kommunen har etablert et næringsfond med eget fondsstyre. For å sikre en helhet i virkemiddelbruken er Link sekretariat for fondsstyret. Dette fondet har over år blitt tilført kr.500.000 pr år ved budsjettbehandlingen, men ikke de siste år. Dette betyr at fondet vil utgå som et næringspolitisk virkemiddel når alle midler er utbetalt om det ikke tilføres nye midler.

Kommunens servicesenter og informasjonstjeneste utøver næringspolitikk ved relevant informasjon ved personlig fremmøte og over kommunens hjemmeside. «Selvbetjening» over nettet bidrar til effektivitet også i næringslivet. Kommunens saksbehandling hva gjelder serverings- og skjenkebevillinger retter seg også i all hovedsak mot næringsaktører.

Kommunens eiendomsforvaltning utøver først og fremst en rolle i boligpolitikken, og bidrar derved til målet om en sterkere befolkningsvekst. Boligengasjementet har så langt i all hovedsak vært begrenset til boligsosialt arbeid. Engasjementet i ordinær boligbygging kan selvsagt styrket ut over det arbeidet som pågår. Det er åpnet opp for at kommunens eiendomsforvaltning skal ta en mer aktiv rolle i utvikling av en attraktiv kommune, dette er mulig både hva gjelder byutvikling og hva gjelder utvikling av næringsparker/næringsområder.

Kommunen utøver også næringspolitikk ved å være en betydelig bestiller av tjenester og varer etter Lov om offentlige anskaffelser. Dette arbeidet bidrar også til at seriøse aktører kan

konkurrere om store oppdrag, og hindrer at omfanget av useriøse næringsaktører øker. Kommunens antikorrupsjonsarbeid skal sikre en høy etisk standard i kontakten mellom kommunen (både administrativt og politisk) og næringsaktører.

Etter ny administrativ organisering på overordnet nivå er assisterende rådmann, kommunalsjef for areal og teknikk og kommunalsjef for eiendom ansvarlig for de mest sentrale virkemidlene i kommunens næringspolitikk. Koordineringen av virkemiddelbruken i vedtatt næringspolitikk skjer gjennom rådmannens ledergruppe.

Næringspolitikk gjennom kommunale foretak

Etter at Larvik kommunale eiendomsforetak (LKE) ble avviklet fra mars 2014, er Larvik Havn KF det kommunale foretak som er mest relevant for utøvelse av næringspolitikk. Det kan selvsagt argumenteres for at også Bølgen KF (kulturhuset) er viktig for å utvikle en attraktivitet for innbyggere, tilreisende og næringsliv, men dette gis likevel ikke mer oppmerksomhet her.

Larvik Havn KF har eget styre oppnevnt av kommunestyret. Strategiplan og budsjett behandles årlig av kommunestyret, slik også med kvartalsrapporter og årsmelding.

Larvik Havn KF deltar ikke fast i Forum for næringsutvikling i Larvik (FnI), men har deltatt i deler av møter hvor det er orientert om havnevirksomheten.

Havneshjefen deltar i næringsarbeidet fra sak til sak og deltar ikke på de faste møtepunktene mellom administrativ ledelse i kommunen, i Link og i Larvik Næringsforening.

Næringspolitikk gjennom eierskap

I all hovedsak er Link AS selskapet hvor kommunen utøver sitt direkte engasjement opp mot næringslivet. Link AS er altså et næringspolitisk virkemiddel. Det vises til egen evaluering av Link AS, jfr oppdrag fra kommunestyret.

Link AS

Strategi for Link

Det er i utgangspunktet tre områder Link kan arbeide med for å nå målet om å skape og bevare arbeidsplasser i Larvik. De er:

1: Utvikling hos lokale virksomheter

Bygge opp og stimulere til økt klyngesamarbeid. Arbeide for at virksomheter ikke flytter ut eller reduserer sin virksomhet i Larvik. Bistå å stimulere til økt knoppskyting hos lokale virksomheter (nye forretningsområder). Stimulere til økt aktivitet og vekst hos eksisterende virksomheter (innen eksisterende forretningsområder).

2: Gründere/nyetablerere

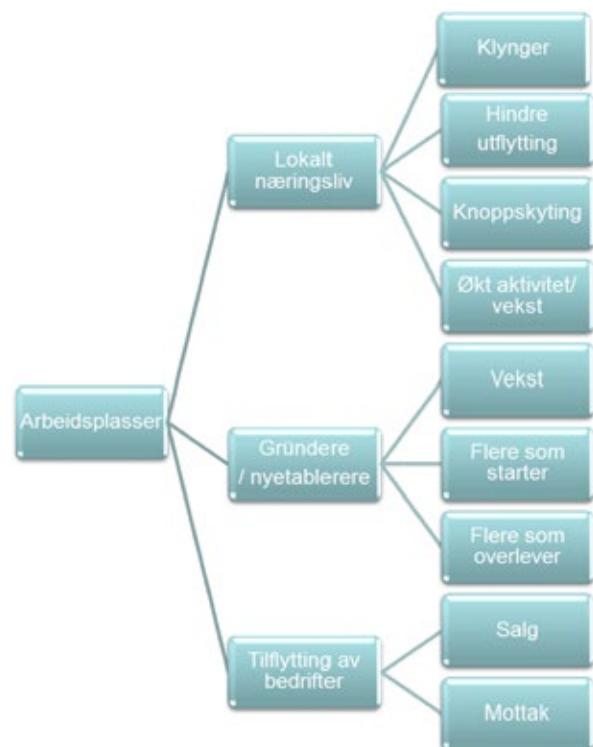
Få flere til å starte opp virksomhet i Larvik. Bidra til at flere som starter opp overlever og bistå til en raskere vekstrate hos nyetablerte virksomheter.

3: Tilflytning av virksomheter

Være et effektivt mottaksapparat for etablererforespørsler og drive med utadrettede salgsaktiviteter.

Modellen under skisserer handlingsrommet Link har for å nå målsetningen og danner grunnlaget for den videre strategien.

Ved siden av egne tiltak og aktiviteter har Link en viktig koordinerende rolle i samspillet mellom næringsliv, politikk og kommuneadministrasjon. Samtidig er Links muligheter for å lykkes helt avhengig av et sterkt og fungerende samarbeid mellom de overnevnte.

Hva forutsettes ivaretatt utenfor Link?

Det påpekes i strategien til Link at det også vil være en rekke andre forhold som kan påvirke evnen Larvik har til å skape flere arbeidsplasser. Disse er definert utenfor Links ansvarsområde, og bør i stor grad utvikles i samarbeid mellom næringsliv, politikk og kommuneadministrasjon. Link kan være en bidragsyter inn i disse prosessene, men kan ikke utføre "sørge for rollen".

Vi snakker blant annet om:

- Tilgang på attraktive næringsarealer
- Kvaliteten på kommunale tjenester
- Utvikling av en effektiv infrastruktur
- Satsing på kompetanse og høgskoleutvikling
- En offensiv by- og stedsutvikling
- Befolkningsutvikling og tilgangen på kompetent arbeidskraft
- Stedets omdømme

Larvik kommune eier 50 % av aksjene i Link AS. 45 % eies av Larvik næringsforening og 5 % av LO Larvik. Kommunens eierskap utøves ved oppnevning av styret for selskapet og på generalforsamling.

Øvrig eierskap

Kommunen hadde også en eierandel på om lag 33 % i Opplev Larvik AS, hvor andre reiselivsaktører stod for det øvrige eierskapet. Dette selskapet gikk konkurs i 2012, og det er medio 2014 ikke tatt stilling til hvordan kommunen skal engasjere seg i framtidig organisering av reiselivsnæringen. Som en midlertidig løsning sesongen 2014 ivaretar kommunen «informasjonsfunksjonene», men i dialog og samhandling med bransjen.

IFokus AS eies 100 % av kommunen. IFokus er en tiltaksarrangør for NAV, som finansierer driften ved kjøp av tjenester. Hovedforretningsområdet er salg av prosesser som fører arbeidsledige med behov for spesiell tilrettelegging ut i fast arbeid. Kommunens eierskap utøves gjennom styret for selskapet og på generalforsamling.

Kommunen har også eierinteresser i organisasjonene «Etablererprogrammet Start» og «Ungt Entreprenørskap».

START er et etablerernettverk i Vestfold, som skal bistå nyetablerere og de som har tanker om å starte egen bedrift. Gjennom START-programmet skal kommunene stå sterkere rustet til å hjelpe etablerere i gang med nysatsninger. Kommunen gir et årlig tilskudd til drift av Start, og etter egen avtale mellom kommunen og Link, er det Link som ivaretar kommunens oppgaver mht Start.

Ungt Entreprenørskap (EU) i Vestfold forvalter merkevaren UE lokalt og har det operative ansvaret i Vestfold. Organisasjonen har eget styre som har ansvar for egen finansiering. Kommunen gir et årlig driftstilskudd til UE Vestfold. UE Norge har det overordnede ansvaret for de pedagogiske programmene og for organisasjonens strategiarbeid. UE Norge er ansvarlig for kontakten med sentrale myndigheter, nasjonale samarbeidspartnere og det internasjonale nettverket. UE Vestfold jobber i samspill med utdanningssystemet, næringslivet og andre aktører i fylke for å utvikle barn og unges kreativitet, skaperglede og tro på seg selv.

Litt mer perifert er eierskap i Geoparken, Arena Larvik etc, som har noe betydning spesielt for besøksnæringene.

Næringspolitikk gjennom partnerskap

Næringspolitikk gjennom partnerskap utøves i all hovedsak gjennom Forum for næringsutvikling i Larvik (Fnl). Fnl består av styret i Larvik næringsforening, politisk og administrativ ledelse i Larvik kommune og Lo Larvik. Ordfører leder Fnl, mens daglig leder i Link er sekretariat for forumet.

Fnl har også opprettet ulike arbeidsgrupper hvor en gjennom et partnerskap mellom kommune og næringsliv følger opp enkelte prosesser, og rapporterer til Fnl på dette arbeidet. Et ek-

sempel på en slik arbeidsgruppe er; Plattform Larvik (som følger opp kommunens interesser i IC-utbyggingen).

Det er også enighet om å realisere noen mindre «prosjekter» i et partnerskap, hvor «revitalisering av Fnl» inngår som ett slikt tiltak.

NAV har en funksjon som formidler av arbeid, og har også et samarbeid med næringslivet om dette. Kommunen har en partnerskapsavtale med NAV Vestfold, da NAV også utøver oppgaver for Larvik kommune. Det er faste møtepunkt mellom kommunen og NAV Vestfold om ivaretagelsen av denne avtalen, og NAV deltar i formelle strukturer opp mot næringslivet i arbeidet med å sikre god samhandling mellom næringslivets behov og NAV som formidler av arbeidskraft.

Styrker, svakheter, muligheter og trusler/flaskehals

Det er i flere sammenhenger utført enkle swot-analyser for rammebetingelsene for næringsvekst i Larvik. Her følger et «sam-mendrag» av disse analysene, som både er korte gruppeopp-gaver på åpne møter som er avviklet og noe mer omfattende «gruppearbeid» fra sentrale aktører fra næringsliv og kommunen.

Styrker

- Nasjonal infrastruktur blir meget god (vei, bane, fly, ferge, havn)
- Kort avstand til et stort arbeidsmarked (regionalt arbeidsmarked)
- Samhandlingsarenaer mellom kommunen og næringslivet er etablert (fnl, link etc)
- Et stort potensial for vekst ut fra tilgjengelige arealressurser avklart i regional plan (rpba)
- Tilgang til høyskole både mot vest og øst, blir gode kommunikasjoner begge veier
- Godt utvalg av ledige næringsarealer
- Et godt kulturtilbud, og «nærhet til alt», et gode i rekruttering av arbeidskraft
- Godt utgangspunkt for å styrke attraktiviteten. Kan bygge videre på særpreg og sterk identitet med utgangspunkt i rik kulturarv
- Potensial og etablert kontakt kan gi sterkere næringsklynger, engros/handel, logistikk/transport og reiseliv peker seg ut så langt.

Svakheter

- Utdanningsnivået i befolkningen er noe lavt
- Et svakt finansmiljø i kommunen
- Mangel på forskningsinstitusjoner innen kommunen
- Liten andel kunnskapsintensive næringer i kommunen
- Vekstbransjene (størst verdiskaping) svakt representert i kommunen
- Lite urbant bysentrum, «byliv» svakt utviklet
- Lav trehusbebyggelse og rik kulturarv begrenser muligheter for «urbanisering» i byen
- Kollektivtilbudet er for dårlig utviklet.
- Lokal kultur i form av toleranse, utviklingskultur, risikovillighet svakt utviklet.

Muligheter for ny næringsutvikling

- Forventet befolkningsvekst gir gode forutsetninger for næringsvekst
- Kan ta en sterkere posisjon ved samhandling mot vest, øst og nord- og mot Danmark
- Sterkt vekstpotensial ved fortetting og god tilgang til nye arealer for næringsutvikling

- Sterkt logistikkmiljø gir forutsetninger for ytterligere vekst
- Lokalisering av regional handel (Grenland / Vestfold) gir vekstmuligheter
- Vekstpotensial for næringsaktører som retter seg mot kultur, opplevelser og reiseliv
- Næringsvekst knyttet til framtidige helseprodukter kan være en mulighet
- Skape vekst i bransjer (olje / offshore) med høy verdiskaping i tilknytning til Larvik havn
- Utdanning rettet mot næringslivet (i nye former) utenfor de store utdanningsinstitusjonenes campus kan gi muligheter
- Lokalisering av nasjonale/regionale offentlige arbeidsplasser kan gi vekstmuligheter
- Et godt utviklet landbruk kan ved innovasjon skape flere arbeidsplasser

Trusler og flaskehals

- Flyttestrømmen kan over tid gi en større andel eldre, som igjen presser kommunens økonomi og reduserer muligheten for å utøve en offensiv næringspolitikk
- Liten innpendling vedvarer. En betydelig netto utpendling viser at kommunen har svak arbeidsplassdekning innen egen kommune, og at næringslivet i kommunen er preget av liten dynamikk
- Negative medieoppslag som fokuserer på lokal uenighet fører til lavere troverdighet til kommunen blant næringsaktører. Dette svekker omdømmet som et sted å etablere virksomhet
- Sentrum forblir lite urbant, og omdømmet som en by med svakt «byliv» blir det rådende syn blant yngre som er attraktive på arbeidsmarkedet. Omdømmet gir ikke tilflytting av yngre personer.
- Manglende framdrift i forbedring av infrastruktur lokalt og nasjonalt gir stagnasjon sett opp mot byene en er i konkurranse med hva gjelder flyttestrømmer. Liten framdrift i et moderne jernbanetilbud for det «ytre triangelet» svekker byens attraktivitet.
- Nasjonal politikk fører til at Larvik havn blir gitt en mer perifer rolle mht godstransport. Et sterkt lokalt logistikkmiljø blir svekket.
- Samhandlingen mellom kommunen og næringslivet svekkes ved at en ikke oppnår synlige resultater. Mangel på resultater fører til dårligere samhandlingsklima, og fører med seg en negativ kommunikasjonsform som svekker kommunens omdømme utad.
- Dårlig integrering av innvandrere, samt at ungdom generelt faller ut av arbeidslivet, fører til sosiale spenninger og svekker stedets attraktivitet for næringsvekst, boligbygging og reiselivsmål.

- Liten befolkningsvekst bunner i mangel på attraktivitet. Dette kan gi knapphet på kompetent arbeidskraft, noe som igjen bremser næringsaktørens interesse for å etablere virksomhet i kommunen.
- Lokale arealkonflikter – og konflikter om utforming av det enkelte prosjekt - knyttet til næringsetableringer fører til at næringsaktører velger å etablere seg i andre kommuner hvor dette er et mindre fremtredende trekk.

Styrker og svakheter ut fra modellen til prosjektet «Stedsinnovasjon – attraksjonskraft»

Basert på de foreløpige analysene Telemarksforsking har utført for Larvik, drister en seg til å påpeke noen trekk ut fra den modellen som er utarbeidet, slik dette er uttalt fra Telemarksforsking.

Styrker

- En relativt god bostedsattraktivitet
- En relativt god besøksattraktivitet

Svakheter

- En relativt dårlig næringsattraktivitet
- Det er stilt spørsmål ved om utviklingskultur, toleranse og evne til samhandling er god nok.

Aktuelle virkemidler i næringspolitikken

Etter en gjennomgang av andre kommunale næringsplaner for større bykommuner er det to forhold som kan trekkes fram;

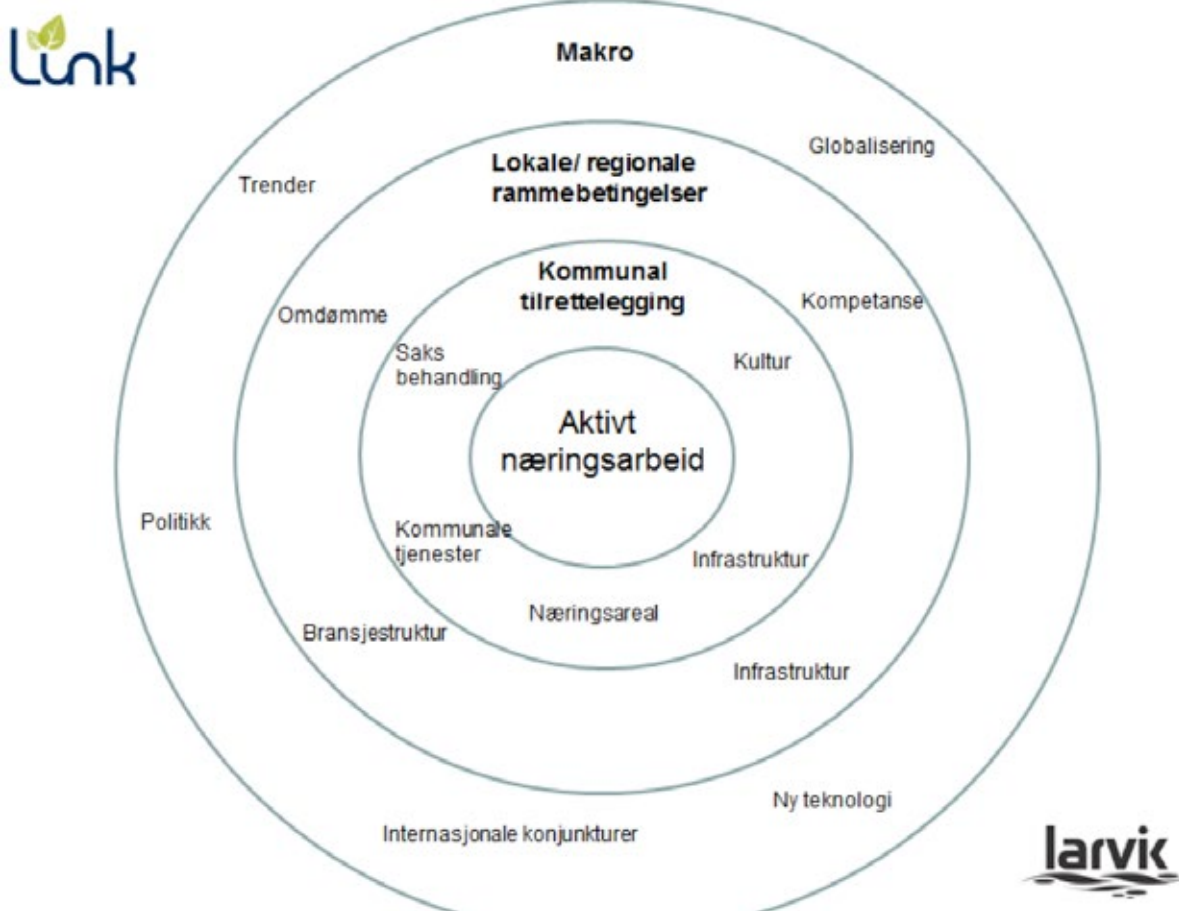
- Kommunene har større utdanningsinstitusjoner lokalisert til seg, og disse er gitt oppmerksomhet som viktig for næringsutviklingen.
- Næringsplanene omfatter mer enn en kommune, en sterk bykommune med omlandkommuner.

Forøvrig er virkemidlene i næringsplanene i all hovedsak svært like, og omhandler tema som; tilgang til næringsareal, god regional og nasjonal infrastruktur, byutvikling, høyere utdanning og organisering/partnerskap.

En enkel modell under viser hvordan kommunens virkemidler blir sterkere dess nærmere midten av sirkelen en kommer. På den annen side kan selvsagt godt lokalt næringsarbeid på-

virke nasjonale og regionale rammebetingelser som kan være viktig for lokal næringsvekst. Motorvei gjennom Vestfold/Telemark kan være eksempel på en suksess. Framtidig jernbaneutbygging som åpner opp for gods på bane fra Larvik havn kan være et eksempel på en utfordring som ikke er avklart nasjonalt. I disse sakene tas ikke beslutningen av folkevalgte i Larvik, men politisk arbeid – helst også sammen med næringsliv og nabo-kommuner/regionalt nivå – kan bidra til nasjonale beslutninger med stor betydning for næringsvekst i Larvik.

Modellen viser at det er glidende overganger fra nivå til nivå, men i hovedsak er kommunen mest aktiv i nest innerste nivå, mens Link er mest aktiv i innerste nivå. Kommunens deltakelse i Plattform Vestfold er et eksempel på engasjement i nivå «lokale/regionale rammebetingelser».

Aktuelle problemstillinger for valg av hovedmål, delmål og strategier

Hva er hovedmålet med kommunens engasjement i næringsutviklingen i kommunen?

Formålet med planen er å fastlegge kommunens ambisjon for næringsutvikling, og beslutte hvilke virkemidler kommunen kan og vil benytte seg av for å nå denne ambisjonen.

Bakgrunnen for at kommunen bør fastlegge en ambisjon for næringsutvikling er at næringslivet sikrer innbyggerne inntekt fra arbeid, og skaper verdier for videre samfunnsutvikling. I tillegg påvirker næringslivet kommunens inntekter, noe som igjen er en forutsetning for å kunne gi gode velferdstjenester.

Hovedmålet bør konkretiseres slik at resultatoppnåelsen kan etterprøves objektivt. I Kommuneplanens samfunnsdel er dette gjort gjennom effektmål. De mest relevante effektmålene for næringspolitikken i kommuneplanens samfunnsdel er; ambisjon for befolkningsvekst, grad av godt omdømme, arbeidsplassdekningen og tilvekst av nye arbeidsplasser.

Det legges til grunn, når aktuelle strategier skal vurderes, at kommunestyret har vedtatt høye ambisjoner på disse indikatorene. «Befolkningsvekst» kan også benyttes som hovedindikator for å måle hvordan en lykkes med næringsutviklingen, spesielt dersom veksten viser seg å bidra til positiv utvikling på «underindikatorerne»; utdanningsnivået, alderssammensetning, innbyggernes inntektsnivå.

Hva er de viktigste strategitema som kan bidra til å nå vedtatte høye ambisjoner?

>> Government eller governance. Næringslivets rolle i kommunens næringsarbeid?

I governance ligger at en form for styring skjer gjennom interorganisatoriske nettverk. En slik styringsform kan en idealtypisk stille opp mot government, styring gjennom et formelt forvaltningshierarki. Begrepet governance blir brukt på ulike måter, men en kan peke på noen fellestrekk ved de ulike tilnærmingene til governance. Det første kjennetegnet er at governance innebærer gjensidig avhengighet mellom organisasjonene på et politikkfelt. Governance er breiere enn government, ved at det inkluderer ikke-offentlige aktører i styringen. Grensene mellom det offentlige, privat næringsliv og frivillige organisasjoner er mer flytende. Det andre kjennetegnet er vedvarende samhandling mellom medlemmene i nettverket, på grunn av behovet for å utveksle ressurser og å forhandle om felles formål. Det tredje kjennetegnet er en spill-lignende form for samhandling, basert på tillit og regulert av spillregler som det er gjensidig enighet om. Den spesielle formen for gjensidig avhengighet som vi finner i den lokale næringspolitikken, er presist karakterisert av Stone (1989) i hans teori om lokale regime. Stone tar som sitt

utgangspunkt at styringskapasitet ikke bare springer ut av en valgprosess. Styringskapasitet må skapes ved å føre sammen koalisjonspartnere med relevante ressurser. En levedyktig koalisjon må disponere ressurser som samsvarer med sin politiske agenda. I næringspolitikken er en avhengig av samspillet mellom offentlige og private aktører, fordi de kontrollerer komplementære ressurser. I vårt samfunn er det private aktører som tar avgjørelser om lokalisering av næringsvirksomheter, investeringer og produksjon. De offentlige aktørene kontrollerer på sin side en rekke av rammevilkåra for private markedsavgjørelser.

Næringslivet er i dag sterkt deltakende i utformingen av kommunens næringspolitikk. Dette ved at de er medeier og har styrerepresentanter i Link AS, er representert i styret for Larvik Havn KF, og ved at styret i Larvik næringsforening møter politisk og administrativ ledelse i kommunen i Forum for næringsutvikling i Larvik (Fnl). Næringslivet deltar også i ulike arbeidsgrupper opprettet i Fnl. Økonomisk er næringslivets bidrag i disse selskap/fora begrenset, rollen består i hovedsak i bruk av tid og kunnskap ut over utvikling av egen virksomhet. Denne form for bidrag har selvsagt en verdi for kvaliteten i kommunens næringsarbeid.

En problemstilling er hvor stor innflytelse næringsaktører skal ha i utforming og utøvelse av offentlig næringspolitikk. Næringsaktører kan ofte komme i situasjoner hvor de direkte eller indirekte vil bli personlig berørt av de beslutninger som blir tatt politisk. Det er svært viktig at en er bevisst dette forhold i samhandling mot felles mål.

En annen problemstilling er hvem som skal gis hvilken innflytelse. Er det formelle organer som styret i den lokale næringsforeningen, er det er visjonære enkeltaktører eller er det enkeltaktører med ressurser til god gjennomføring av prosjekter som bidrar til å nå politiske mål.

Det vises til tekst under «Hvordan kan kvaliteten i lederskap bidra til næringsutvikling». Der påpekes betydningen av engasjementet og rollen sentrale næringsaktører har for å lykkes jfr sjekklisten RegLab har utviklet.

Det er i Forum for næringsutvikling i Larvik, besluttet at en skal se nærmere på en vitalisering av arbeidet i Fnl. Kanskje er det behov for nye strukturer som har mer kraft i seg, og som er mer dynamiske og resultatorientert enn dagens møtekultur. Kanskje er det behov for å utvikle tydeligere spilleregler for samhandlingen, og at disse er kjent, akseptert og etterlevs.

>> Hvor mye ressurser skal kommunen bruke på næringsutvikling?

Kommunestyret har slått fast i Kommuneplanens Samfunnsdel at befolkningsutvikling og kompetanse er to særlige utfordringer som skal gis oppmerksomhet. Det er påpekt gjennom prosjektet «Stedsinnovasjon» i regi av Telemarkforskning at for Larvik er det svak næringsutvikling som er den faktoren som i størst grad hindrer større befolkningsvekst. Bo-attraktiviteten er relativt høy, men verdiskaping og sysselsetting er svakere enn ønsket. Dette gir et mindre dynamisk samfunn enn ønsket.

Kommunen har opprettholdt årlig tilskudd til Link AS, også i de år kommunen var i statens Robek-register (kommuner med økonomiske utfordringer) – men tilskuddet er i perioden ikke indeksregulert. I praksis er realverdien da fra oppstart redusert. Det ble i tre år gitt et ekstra tilskudd til «omdømmeprojektet», men dette ble ikke videreført.

Kommunen har også tidligere bevilget årlig kr.500.000 til et næringsfond, hvor Link har vært sekretariat for kommunens næringsfondstyre. Dette fondet har de siste år ikke blitt tilført midler ved behandling av budsjett/økonomiplan.

En problemstilling er om kommunen økonomiske engasjement i næringsutvikling står i forhold til utfordringen og ambisjonen. Der som konklusjonen er at det må stilles mer ressurser til rådighet blir det et nytt valg; skal Link styrkes eller skal de oppgavene som ligger utenfor Links strategi (men som Link kan bidra inn i) styrkes?

En annen problemstilling er om omfanget av kommunens økonomiske engasjement skal knyttes opp mot hvor stort engasjementet er fra næringslivsaktørene, også målt i økonomisk engasjement.

En tredje problemstilling kan være å beslutte balansen mellom lokalt økonomisk engasjement opp mot engasjement i næringsutvikling ut over kommunegrensen.

Ut fra den kunnskap en har om hva som gir resultater må kommunen håndtere både et konstruktivt økonomisk samarbeid med næringslivet lokalt og et samarbeid regionalt (ut over kommunegrensen).

>> Hvordan kan Larvik bli et aktuelt valg for næringslivet?

En forutsetning for å kunne bli valgt er at produktet som tilbys er kjent for den som skal gjøre et valg. Dette valget kan bestå i at næringsaktører av ulike grunner velger å flytte en virksomhet ut av kommunen, eller at aktøren skal velge hvilken kommune de skal flytte til – eller etablere sin virksomhet i.

En problemstilling er om produktet Larvik kan tilby er godt nok, og om dette produktet er godt beskrevet.

I Kommuneplanens samfunnsdel står det følgende hva gjelder arealpolitikk overfor næringslivet; « Larvik er konkurransekyktig nasjonalt og internasjonalt og trekker til seg kompetent arbeidskraft og nyskapende virksomheter ved å:

- Tilrettelegge en bred og smart meny av næringsområder og lokaliseringmuligheter
- Gi forutsigbare arealmessige rammer

En annen problemstilling er om produktet er godt nok markedsført overfor aktuelle virksomheter/miljøer/personer etc.

Dersom ikke svaret er ja på de to problemstillingene blir det en problemstilling om ressurser må tilføres, og hvem som skal gis ansvaret for å ivareta disse oppgavene.

>> Er infrastrukturen for næringsutvikling god nok?

I en undersøkelse i regi av Link svarer lokalt næringsliv at god infrastruktur er det viktigste kommunen kan arbeid med for å gi gode rammebetingelser for næringslivet. Det har de siste år vært sterkt fokus på dette, både vei, bane og båt. Det arbeides nå for å få på plass en helhetlig plan for transport i Larvik, hvor både Kystverket, Statens vegvesen, Jernbaneverket, Vestfold fylkeskommune, Larvik Havn KF og Larvik kommune deltar.

En viktig problemstilling er framdrift i planavklaring og utbygging av IC til og gjennom Larvik. Et spørsmål er om det er

- Skape utviklingsrom for næring i byer og knutepunkt
- Dyrke Larvik sine særpreg og fortrinn»

Disse faktorene blir fulgt opp ved rullering av Kommuneplanens arealdel og Kommunedelplan for Larvik by, hvor temaene bolig og næring har fokus i denne rulleringen.

Ved avklaring av rammene for handelsetableringer i Larvik by vil kommunen ha en tydeligere arealpolitikk overfor næringsaktører. Det er likevel slik at det også er viktig at arealene utvikles med kvalitet, og at sentrale attraktive arealer får høy utnyttelse. Kvalitet kan være estetikk i bygg og uteområdet og blant annet god adkomst med sykkel, kollektivtransport og privatbil. Kvalitet kan også være etablering arealmessig sammen med relevante aktører som kan gi synergi i form av samhandling, knoppskyting og videre vekst – et lokalt næringscluster.

ytterligere tiltak som er aktuelle for å sikre framdrift i dette viktige transportelementet for videre næringsutvikling – og befolkningsvekst.

En annen problemstilling er utbygging av vei, hvor motorvei på E-18 nå er under fullføring. En utfordring er kapasitet på Elveveien ved Øya-krysset, spesielt ved en eventuell utvidet transportaktivitet til/fra Larvik havn. Ønsker kommunen og næringslivet midlertidige tiltak for Øya-krysset i påvente av langsiktig løsning, eller vil en avvente en langsiktig løsning – for å sikre seg mot at midlertidig løsning blir svært langvarig?

En annen viktig problemstilling er videre utvikling ved Larvik havn. Hva ønsker kommunen av utvikling her, og er konsekvensene av ulike valg tilfredsstillende vurdert. Ytterligere fergetrafikk, gods på bil, gods på bane eller ønskes en annen næringsutvikling som ikke er forenlig med dette? Miljøkonsekvensene ved ulike valg må sees opp mot ambisjon om bo-attraktivitet og

Foto: Gunnar Berven

potensial for annen næringsutvikling med større verdiskaping (olje/gass).

Hva slags arealutfordringer gir de ulike valgene, og hva slags konsekvenser gir dette for arealbruk i sjø og på land?

En tredje aktuell problemstilling er lokal infrastruktur i form av kapasitet ved Lillevik rensesanlegg for næringsmiddelindustrien. Skal det investeres i kapasitet som sikrer at dette ikke er en usikkerhet for langtidsplaner for aktører i denne bransjen, eller må en investering knyttes opp mot større sikkerhet for at kommunen ikke sitter igjen med stor overkapasitet fordi behovet ikke viste seg å bli reell – bedriften flyttet tross god kapasitet?

>> Bidrar byen med den kraft den burde i næringsutviklingen?

Resultater fra forskning viser at byene må betraktes som drivere i næringsutvikling, også for den utvikling som skjer utenfor byene.

En problemstilling i dette perspektivet er om Larvik by er et sterkt nok senter til å ivareta denne funksjonen for næringsutviklingen i kommunen. Dersom svaret er nei på dette spørsmålet blir neste spørsmål hva som kan gjøres for at denne funksjonen skal bli bedre ivaretatt. Handel og service, som er sentrale funksjoner i byene, er også en stor sysselsettingsarena. Sysselsetting er viktig for kommunens inntekter og innbyggernes livskvalitet, og disse arbeidsplassene er spesielt viktig for en kommune med lav utdanning blant innbyggerne.

Larvik by har med sin rike fysiske kulturarv, og attraktive områder for transformasjon, et stort potensial for å bli en svært attraktiv by med sterk historisk identitet kombinert med urbane kvaliteter.

En tilnærming kunne være å styrke byen som drivkraft i næringsutviklingen ved å beslutte et gitt antall utviklingsprosjekter i et forpliktende partnerskap med private aktører – byutvikling i et governance-perspektiv. Disse utviklingsprosjektene burde da ha som kjennetegn at de hadde potensial til å gi synergieffek-

ter ved at de utløste andre prosjekter. Stasjonsområdet for ny jernbane vil opplagt kunne ha et slikt perspektiv. Utvikling av et helhetlig handelsprodukt i bysenteret burde også kunne ha et slikt potensial. Andre relevante prosjekt i dette perspektivet kunne være Larvik havn, Indre havn og Grandkvartalet.

>> Skal en i næringsarbeidet fokusere på bestemte bransjer eller ikke?

Fokus på bestemte bransjer fører til kraftsamling og en større tydelighet overfor aktørene. Dette kan være bransjer med spesiell høy vekst i verdiskaping eller bransjer forankret i lokale tradisjoner eller/og forutsetninger.

Ifølge rapporten fra RegLab er det viktig å satse på de områdene hvor en har lokale forutsetninger, og ikke «hoppe på motetrender» om en ikke har en god forutsetning på området. Regionale forutsetninger kan inngå i dette perspektivet.

I følge analysen til Ernst & Young er potensialet størst i Larvik for; engros/handel, transport/logistikk, men Ernst & Young påpeker også at det kan være en strategi å styrke lokal attraktivitet overfor vekstbransjer i regionen. De peker spesielt på offshore og at Larvik på det området kan tilby infrastruktur som ikke andre deler av regionen kan tilby.

Ernst & Young peker på verdiskapingspotensialet innen engros/handel og næringsmiddelindustrien er høyere i Larvik enn i Vestfold for øvrig, og at en videreutvikling av disse næringene kan være et godt verdiskapingstiltak.

Ernst & Young påpeker også betydningen av å tilrettelegge for utvikling av nye virksomheter og nye områder, ut fra den erkjennelse at hva som er fremtidens verdiskaping ikke er kjent.

Et fokus på bestemte bransjer kan være risikabelt om en ikke er i posisjon til å lykkes med dette fokuset. En kan miste virksomheter en ville «fanget opp» dersom en ikke fokuserte ensidig på noen få bransjer.

En annen problemstilling er balansen mellom å følge opp eksisterende virksomheter opp mot markedsføring overfor eksterne virksomheter.

En tredje problemstilling er om en vil koble seg på regionale bransjestrategier, selv om disse næringene er svakere i Larvik i dag. Kan en styrke sin attraktivitet for disse næringene i Larvik?

En fjerde problemstilling er om disse valgene bør tilhøre kommunens næringsplan, eller om dette bør ligge til kommunens operative næringselskap LINK AS.

>> Er det tilgang til den kompetanse som lokalt næringsliv behøver?

For utvikling av lokalt næringsliv er det selvsagt av stor betydning at det er tilgang til relevant kvalifisert arbeidskraft. Det vises også til Links lokale undersøkelse, hvor næringsaktørene oppgir kompetanseutvikling som den viktigste utfordringen for å sikre videre vekst. Grenland / Vestfold kan betraktes som ett arbeidsmarked, og det er derfor et stort antall personer i yrkesaktiv alder innen akseptabel reiseavstand. Larvik ligger geografisk mellom høgschooler (Porsgrunn og Bakkenteigen) som begge blir tilknyt-

tet Larvik ved jernbaneutbyggingen, og god veiforbindelse. I tillegg er høyere utdanning i Kongsberg relevant for bransjer hvor det ønskes vekst i Larvik. Lokalt er høyere utdanning begrenset til Politi- og høgskolen i Stavern. Utvikling av fjernstudenter – som ikke oppholder seg på høgskolene/universitetene – øker, og det arbeides med et konsept (campus Larvik) hvor næringslivet deltar i utviklingsarbeidet og hvor målet er å etablere en lokal base som svarer opp næringslivets behov for kompetanseutvikling.

Det er også relevant for næringslivet med kompetanseutvikling på et nivå under høgskolestudier/universitetsstudier. Dette er et behov for flere sysselsettingsintensive bransjer, som blant annet handel og service.

En problemstilling er om tilgangen til relevant kvalifisert arbeidskraft for næringsutvikling er et problem nå eller i fremtiden. Dersom dette er en utfordring blir neste spørsmål om det er tiltak kommunen burde iverksette for å møte denne utfordringen mer offensivt ut over de planer det arbeides med i samhandling med næringslivet.

Det er også et spørsmål om dette er en oppgave kommunen bør/skal engasjere seg i, eller om det bør ligge til andre å løse denne eventuelle utfordringen.

>> Hvordan vekke regionalt og lokalt engasjement i næringsutviklingen?

Det sies at «næringslivet kjenner ingen kommunegrense», noe som kanskje skulle tilsi at næringspolitikken i større grad bør utformes og utøves i et interkommunalt eller regionalt perspektiv. Flere steder er det derfor også utarbeidet næringsplaner for «re-

Illustrasjonsbilde: Høgskolen i Vestfold og Buskerud- Campus Vestfold. (Fra mulighetsstudie 2040).

gioner», oftest med en større bykommune i sentrum med mindre kommuner i randsonen (Trondheimsregionen, Stavangerregionen, Bergensregionen, Grenland osv). I Vestfold utarbeides det nå en regional plan «Regional plan for verdiskaping og innovasjon».

Hovedfokus i dette planarbeidet så langt er; «Næringsoffensiv offentlig sektor», «Gründere og entreprenørskap» og «FoU, innovasjon og næringsmiljøer». Det er også initiert et prosjekt i planperioden; «Verdiskapingsinitiativet». Målet for prosjektet er at Vestfold skal vinne fram i konkurransen om bedrifter og arbeidsplasser innen næringsområdet maritim/offshore/elektronikk, ved at;

- virksomheter i Vestfold velger å videreutvikle virksomheten og vokse her, og at
- virksomheter utenfor Vestfold flytter hit eller velger å utvikle ny virksomhet her.

Ernst & Young påpeker i sin analyse at en strategi for Larvik kan være å gjøre seg mer attraktiv på dette vekstområdet, og at Larvik har potensial for en infrastruktur for næringen som ikke øvrige deler av regionen har.

Med begrensede ressurser er det et valg om en skal engasjere seg sterkere i regionale strategier som gis tyngde i form av større innsatsressurser, eller om en må styre de små ressursene en har i form av antall personer og økonomi inn mot lokale nærings tiltak, og la fylkeskommunen ta ansvaret for regionale tiltak.

Erfaringen tilsier at å delta «over alt» gir mange møter, og at det blir lite tid til direkte oppfølging mot næringsaktører. Det er heller ikke uproblematisk at Link – som et aksjeselskap – representerer kommunen i regionale prosesser, da det kan bli oppfattet som om at dette er Larvik kommune.

Det er sannsynlig at Larvik ut fra tilgjengelig kunnskap både burde delta i regionalt næringsutviklingsarbeid og drive en aktiv lokal næringspolitikk. Dette forutsetter da større ressurser eller at en er mer selektiv ved at noe velges bort regionalt/lokalt. En tydeligere rolleavklaring mellom aktørene i næringsarbeidet lokalt kan være ett av flere aktuelle tiltak for å møte denne problemstillingen strategisk. Det må eventuelt også tas stilling til hvilke oppgaver som skal ivaretas av Link, og hvilke som skal ivaretas av Larvik kommune.

>> Hvordan bør kommunens engasjement i næringsutvikling organiseres?

Kommunens engasjement i næringsutvikling (næringspolitikken) utøves i dag både i ulike selskap, kommunale foretak og i kommunens administrasjon. I tillegg er folkevalgte aktive i Forum for næringsutvikling (Fnl) og ved direkte deltakelse i ulike arbeidsgrupper oppnevnt av Fnl.

Larvik næringsforening (Lnf), Lo Larvik og Larvik kommune har etablert et operativt nærings selskap; LINK AS. Dette er et aksjeselskap hvor kommunen eier 50 %, næringsforening 45 % og Lo Larvik 5 %. Selskapets driftsbudsjett finansieres i all hovedsak ved årlig tilskudd fra Larvik kommune på 2 mill.kr. LINK har en egen strategiplan for sitt arbeid. Strategiplanen tydeliggjør også hva som er definert utenfor ansvarsområdet til Link, men som er oppgaver som er viktig for å oppnå næringsvekst.

Evaluering av selskapet inngår i denne planen, og konkluderer i all hovedsak med at eiere er fornøyd med driften, spesielt etter at fokus ble noe spisset i ny strategiplan. Det har ikke blitt satt fokus på hvordan de oppgavene som er «prioritert bort» skal ivaretas, eller om disse skal utgå som virkemiddel i næringspolitikken. Det er samtidig opplagt at flere av disse oppgavene må ivaretas på et eller annet nivå – og at kommunen vil være en aktør i dette arbeidet. Dette er en strategisk klarhet i kommunens næringspolitikk etter omleggingen av strategi i Link.

Larvik Havn KF har eget styre, og egen handlingsplan som godkjennes av Kommunestyret.

Havnevirksomheten må betraktes som næringsvirksomhet, men er også en del av en regional infrastruktur som ivaretar overgang fra båt til vei (og eventuelt bane). Havnevirksomheten er viktig ut fra et perspektiv hvor havna kan bidra til næringsvirksomhet som springer ut av tilgang til havn.

Larvik kommune utøver service overfor næringslivet i hovedsak ved virksomheten som sorterer inn under kommunalsjefområde Areal og teknikk. I tillegg berøres kommunalsjefområde Eienedom, samt oppgaver lagt til assisterende rådmann (NAV, samfunnskontakt/servicesenter, lokale samfunnsprosjekter og ulike regionale planer.)

Sentrale problemstillinger er tilgang til arealer gjennom arealplanlegging, saksbehandlingstid i regulerings- og byggesaker og tilgjengelighet, fleksibilitet og kvalitet i ansatte som betjener næringslivet.

I tillegg er det etablert et «dialogforum»; Forum for næringsarbeid i Larvik (Fnl). Dialogforumet består av kommunen ved politisk og administrativ ledelse, styret i næringsforeningen, Lo Larvik og daglig leder av Link og Larvik næringsforening.

Daglig leder av Link, Larvik næringsforening og Larvik kommune ved administrasjonen møtes jevnlig for å utveksle informasjon.

Ett spørsmål er om næringsarbeidet er for fragmentert, om ressursene burde samles under én ledelse. Kanskje burde så høyt prioriterte utfordringer som befolkningsvekst, kompetanseheving og næringsvekst organiseres samlet for å oppnå kraft og tydelighet i arbeidet. Fordelen med dette er en tydeligere poli-

tisk forankring og styring av næringspolitikken, at det ble noe mindre behov for koordinering av beslutninger og at følgekostnader ved drift av flere selskaper kan reduseres. I all hovedsak er næringsaktørens engasjement knyttet til utøvelse av styreverv, partnerskap knyttet til noen prosjekter samt felles eksternt opptreden for å ivareta lokale interesser i regionale og nasjonale prosesser med betydning for lokalt næringsliv.

Et annet spørsmål er om styringen av Larvik Havn KF bør koordineres tettere inn mot kommunens næringspolitikk, og at den ikke i så stor grad er «selvstyrt».

Et tredje spørsmål er om kommunens framtidige engasjement i reiselivsnæringen skal sees i sammenheng med øvrig næringsutvikling. Tidligere Opplev Larvik AS var samlokalisert med Link AS, og inngikk i en samarbeidsstruktur mellom de to selskapene og Larvik kommune.

Ulempen med en mer samlet og «kommunal» organisering kan være at næringslivets engasjement vil svekkes. Noen av disse ulempene bør imidlertid kunne håndteres ved samarbeid mellom kommunen og næringsforeningen, uten at en behøver å danne egne selskaper.

Skal en legge til grunn kunnskap fra RegLab og Telemarksforskning taler mye for at suksess forutsetter en governance-tilnærming og ikke government. Dette skulle i tilfelle tilsa at dagens

organisering er riktig som prinsipp, og at utfordringen heller er å forbedre/justere arenaene hvor kommune og næringsliv samhandler. Dersom en har komplementære ressurser som kan rettes mot felles mål er sannsynligheten for å lykkes betydelig høyere enn hva kommunen kan oppnå gjennom de virkemidler en selv råder over. Forutsetningen for å lykkes i et partnerskap forutsetter imidlertid at partene har utarbeidet og etterlever tydelige spilleregler for samhandlingen.

>> Hvordan kan kvaliteten i lederskap bidra til ønsket næringsutvikling?

Siden kommunestyret definerer økt befolkningsvekst, høyere utdanning / økt kompetanse og næringsvekst som svært viktige mål for å styrke evnen til å gi velferdsgoder i framtiden, må dette følges opp med en politikk for disse områdene. Denne politikken må fastlegge ambisjonsnivået, strategiene og ressursbruken. Politiske ledere på tvers av partier må ta eierrollen til egne ambisjoner og gi en tydelig politikk med tilhørende ressurser videre til rådmannen for gjennomføring. I tillegg må en framstå som en aktiv eier i de selskaper dette er relevant, slik at politikken får kraft ved at kommunen, kommunale foretak og selskaper (så langt en har gjennomslagskraft) går i samme retning.

Lederskap består også i å utvikle en kultur hvor både politiske ledere, administrative ledere og ledere i næringslivet er fanebærere for hvorfor næringsaktører bør velge Larvik. Dette betyr at partene må ha avklarte spilleregler om hvilke saker en fronter uenighet om i offentligheten, og i hvilke saker en først i fellesskap skal arbeide målrettet for å se om det er grunnlag for en felles forståelse. Dette for i felleskap å ta ansvar for omdømmebyggingen.

Bred politisk enighet som resultat av samtaler/prosesser ved behandling av overordnede planer gir større forutsigbarhet for næringslivet når næringsledere skal vurderes hvor de skal investere. I all hovedsak har en oppnådd dette i overordnet arealpolitikk de siste årene, det er viktig at dette følges opp helt ned til gjennomførte prosjekt som er i samsvar med overordnet politikk. For å oppnå en tydelig politikk må en også sikre et tydelig ansvar for oppfølging av denne politikken. Det bør vurderes om ansvars plasseringen i dag er tydelig nok for de ulike strategiene/virkemidlene.

Administrasjonen i kommunen må bidra til et godt omdømme blant næringslivsaktører ved å sikre at ansatte som møter næringsaktørene har en klar rolleforståelse der målet er næringsvekst. Det betyr god service, gode prosesser og høy faglighet i saksbehandling.

Det er også viktig at ambisjonen på politikkområdet er realistisk sett i lys av hvilke ressurser som stilles til rådighet for den/de som skal realisere denne ambisjonen. Godt lederskap består også i å sikre en sammenheng mellom ambisjon og fastlegging av rammer for å nå denne ambisjonen.

Erfaring og forskning viser likevel at det er evnen til å samhandle konstruktiv med privat sektor som i størst grad skiller de som lykkes fra de som ikke lykkes. Det er selvsagt likevel slik at det er et ulikt utgangspunkt for regionene/kommunene hva gjelder den kraft som ligger i det eksisterende næringsliv, men fokus bør rettes mot virkeligheten og ikke hva en skulle ønske. Sjekklisten utarbeidet av RegLab, etter analysen i danske kommuner, viser at det er viktig med «privat engasjement», «formaliserte nettverk» og «politisk eierskap». Det påpekes blant mye annet på at ledende næringsaktører skal gis reell innflytelse, visjonære næringsledere skal gis spesiell plass i arbeidet og resultater av arbeidet skal markeres. Sjekklisten til Reglab viser at kravet til suksess i stor grad er avhengig av utøvelse av godt lederskap bare fra politiske og administrative ledere i kommunen. Men det er ikke nok med godt lederskap fra kommunen, suksess krever også godt lederskap fra sentrale næringsaktører.

Foreligger ny kunnskap?

Foreligger det relevant læring om kommunal næringsutvikling/ stedsutvikling fra ulike forskningsmiljø/kompetansmiljø?

Det er viktig at kvalifisert kunnskap legges til grunn for valg av strategier som skal sannsynliggjøre at mål for kommunens næringsarbeid innfris.

>> RegLab; «Vekstkulturen DNA» – relevante problemstillinger for Larvik?

Konklusjonene i utredningen fra RegLab viser at i all hovedsak har fokuset i næringsarbeidet i Larvik vært riktig. Det er fokusert på stedlige forutsetninger, samarbeid mellom næringsliv og kommune, nettverksbygging/klyngeutvikling osv. Men utredningen viser også hvilke kulturer i samfunnet som bidrar til at en lykkes med næringsutviklingen, og da kan det stilles spørsmål ved om Larvik har «iverksetterkultur», «risikovillig kultur», «Newyorkerkultur» eller «kreativ klasse kultur» på lik linje med bykommuner en konkurrerer med. Ser en på utredningens konklusjoner på hvordan en kan stimulere en vekstkultur kan det sies at Larvik har fokus på viktige faktorer som infrastruktur, nettverk, samarbeid osv.

Det er i rapporten utarbeidet en «sjekkliste» med elementer som er viktig for å lykkes innen de syv områdene (slik dette er undersøkt i Danske kommuner). Denne listen viser at det opplagt er flere forhold som det bør være aktuelt å se nærmere på også for Larvik, både på noen enkeltpunkter som kanskje er for sømt og ikke minst på «tyngden» i oppfølging av enkeltpunkter før de kan krysses av som ivaretatt.

>> Telemarksforskning; «Stedsinnovasjon» – relevante problemstillinger for Larvik?

Modellen som er utarbeidet viser betydningen av å arbeide helhetlig for å oppnå utvikling av attraktive steder. Attraktive steder måles i denne sammenheng som steder med befolkningsvekst. Befolkningsvekst er høyt prioritert i Kommuneplanens samfunnsdel, og er derved også relevant for Næringsplanen. Modellen viser at det er påvirkning av flyttestrømmer som gir resultater, og at en må rette arbeidet mot; bostedsattraktivitet, besøksattraktivitet og bedriftsattraktivitet. Dette gjøres ved å være god på områdene; arealer og bygninger, aminiteter og stedlig identitet og særpreg. Er kommunen god på disse tre områdene gir dette et godt omdømme; godt omdømme for å bo, godt omdømme for å drive næring og godt omdømme som sted å besøke. I sum påvirker dette flyttestrømmen og skaper en attraktivitet som vises i form av positiv befolkningsutvikling sett opp mot andre konkurrerende bykommuner. Forskningsprosjektet har så langt vektlagt at stedlig identitet og særpreg viser seg å påvirke de andre «boksene» (areal og bygninger, aminiteter og gjennom dette påvirkes stedets omdømme), og derved har stor betydning for om en lykkes eller ikke. I stedlig identitet og særpreg ligger «samarbeidsånd», «gjestfrihet», «toleranse» og «utviklingskultur». Det er fra Telemarksforskning – og fra andre – stilt spørsmålsteget ved om Larvik kommer godt ut på dette området. Siden dette er en viktig faktor for å kunne lykkes i næringsarbeidet blir det avgjørende å forsikre seg om at dette elementet blir godt ivaretatt. Dette er i hovedsak en kulturell utfordring som sentrale aktører har et felles ansvar for å ivareta på en god måte.

>> NHO; «Nærings NM» og «Kommune NM»

Nærings NM måler i hovedsak tilstanden i næringslivet ut fra de kriterier NHO har valgt for dette, mens Kommune NM i hovedsak måler lokale forutsetninger for næringsutvikling ut fra kriterier valgt av NHO.

Resultatet fra Nærings NM viser en utvikling over tid som ikke er positiv for Vestfold, og da heller ikke for Larvik. Tønsberg-regionen var rangert som nr. 7 i 2001, og er rangert som nr. 44 i 2013. Sandefjord/Larvik var rangert som nr. 6 i 2001, og er rangert som nr. 48 i 2013.

Analysen fra Ernst & Young viser at noe av dette kan forklares ved at næringene med høy verdiskaping på landsbasis er underrepresentert i Vestfold.

Kriteriene som er valgt i Kommune NM viser ikke nødvendigvis hvor dyktige kommunene har vært i sitt næringsarbeid, men viser samfunnstilstanden på det stedet ut fra de kriterier NHO har valgt. Denne tilstanden brukes da som en rangering av hvor gode forholdene er for verdiskaping på stedet framover. Samfunnstilstanden påvirkes blant annet av eksterne beslutninger (nasjonale lokaliseringer/nasjonal infrastruktur) og naturgitte forutsetninger (olje) som kan svinge i hvilken verdi de har for næringsutvikling.

Her må en forstå at dette er en rangeringen hvor NHO har tatt stilling til hvilke indikatorer som skal inngå i målingen, totalt 19 indikatorer som er samlet i 5 bolker; arbeidsmarked, demografi, kompetanse, lokal bærekraft og kommunal økonomi. En må forstå at svært små endringer kan gi utslag på rangeringen, og at det er valgt en metode hvor alle indikatorer er tillagt lik vekt. Resultatene krever derfor en analyse før en tar stilling til om de gir grunnlag for endring i strategi. Endret rangering – og svak rangering – for Larvik knytter seg til kjente forhold som demografi og lav arbeidsmarkedsintegrasjon, og resultatene bringer ikke inn ny kunnskap som i seg selv skulle tilsi endring i strategi. Spørsmålet blir mer om en vil forsterke innsatsen for å bedre utviklingen, og det må i tilfelle arbeides systematisk over lang tid for å påvirke indikatorer som «utdanningsnivå», «alderssammensetning» og «andel uføre» for å nevne noen av indikatorene som ligger til grunn for rangeringen i Kommune NM.

I sum viser målingene i regi av NHO det som er kjent som utfordring både for Vestfold og Larvik. De viser også at utviklingen over tid ikke er positiv, og at det er grunn til å fokusere på hva som skal til for å forbedre utviklingen – både regionalt og lokalt. Spørsmålet er om resultatene gir innspill til strategiske valg i næringspolitikken.

En problemstilling kan være om det i større grad skal rettes virkemidler mot bransjer med stor verdiskaping.

En annen problemstilling kan være om kraften i virkemid-

ne som velges må forsterkes, da utfordringene i hovedsak er av strukturell karakter, og derved er krevende å påvirke.

En tredje problemstilling er om endring av strukturelle utfordringer i større grad bør møtes med regionale strategier – eller i det minste ved samordning av strategier på tvers av kommunegrensene.

Å påvirke strukturelle utfordringer krever innsats over tid. Et spørsmål er om det i Larvik er kultur for å stå sammen over tid om de strategiske valg som er gjort, eller om det startes for lett på nytt straks det foreligger en ny måling av tilstanden – selv om denne ikke gir ny kunnskap. Dette utfordrer i tilfelle kravet til lederskap til sentrale aktører i næringspolitikken.

>> Link; «Bedrifter, næringsstruktur og verdiskaping i Larvik» og «Næringslivsundersøkelse i Larvik»

Rapporten fra Ernst & Young, som er en lokal utgave av tilsvarende analyse for Vestfold, viser både hvilke utfordringer Larvik har og hvilke muligheter som det kan bygges på for å oppnå en god utvikling. Rapporten gir både en god oversikt over næringsstrukturen og verdiskapingen i Larvik, og den tillater seg også å peke på noen «aktuelle næringspolitiske veivalg».

To sentrale problemstillinger løftes opp hvor Larvik kan ta et næringspolitisk veivalg, og det er svært viktig å ta stilling til dette – da disse vurderes som strategiske veivalg;

- Skal næringspolitikken i større grad sikte seg inn på de bransjer som analysen viser står sterkt i Larvik, og hvor det er potensial for videre vekst?
- Skal næringspolitikken lokalt i større grad forholde seg til regionale strategier, og i den sammenheng gjøre seg lokalt mer attraktiv for bransjer som har stor verdiskaping i regionen – selv om disse bransjene er svakere i Larvik nå?

Rapporten påpeker også at det er viktig å ta inn over seg at analysen viser hvor det er verdiskaping i dag – ikke hva som er framtidens verdiskaping. Men dagens næringsstruktur er basis for framtidens verdiskaping og selv om en ikke kjenner framtiden bør alltid potensialet for økt verdiskaping legges til grunn for næringspolitiske prioriteringer.

Undersøkelsen Link har utført mot lokalt næringsliv gir et i hovedsak positivt bilde av tilstanden. Hovedbildet er at bedriftene ser positivt på sin markedssituasjon og har planlegger om vekst i antall ansatte. Den største utfordringen de ser er utvikling av kompetanse blant de ansatte. I tillegg nevnes innføring av ny teknologi, konsentrere forretningskonseptet og offentlig infrastruktur som viktig for videre utvikling.

Et spørsmål blir om pågående utredningsarbeid for Campus Larvik kan ha en strategisk rolle inn mot den viktigste utfordringen næringsledere her oppgir – utvikling av kompetansen blant sine ansatte?

Det er i samhandling med næringsforeningen allerede sterkt fokus på god infrastruktur. Men kan Campus Larvik også ta en rolle inn mot utfordringen som oppgis hva gjelder innføring av ny teknologi i bedriftene? Eller er det andre tiltak som kan være en støtte overfor bedriftene i denne teknologiutfordringen?

Er det behov for å justere mål og strategier i gjeldene Næringsplan 2009-2020?

Det er ikke opplagt med den kunnskap og erfaring som er lagt fram i dette dokumentet å si at strategiene som ble valgt i 2010 ikke var riktig. Målet var «å gjøre Larvik selvforsynt med arbeidsplasser», noe som har blitt satt fokus på som en svakhet helt fram til i dag i ulike analyser og møter; for liten vekst i antall arbeidsplasser lokalt bidrar også til at befolkningsveksten er lave enn hva ambisjonen er. På mange måter var planens fokus framtidrettet, og strategiene «produkt – samarbeid – kompetanse – omdømme» støttes fortsatt av den forskning som foreligger.

Det er fortsatt anerkjent at et solid produkt for næringsliv, befolkning og tilreisende er viktig for å gjøre det attraktivt å velge Larvik. Likeså er det godt dokumentert at samarbeid og engasjement rundt utviklingsprosjektene er viktig for å sikre god forankring og god gjennomføringskraft. Det er også ut fra en erkjennelse av at høy kompetanse blant innbyggerne er viktig at det er etablert et prosjekt som nå jobber med dette (Campus Larvik). Omdømmeprojektet skulle skape et grunnlag for et aktivt salg- og markedsarbeid for å synliggjøre Larviks fortrinn og styrke Larviks omdømme.

Et relevant spørsmål er kanskje om evnen til å gjennomføre disse strategiene med tyngde har vært til stede, og om organiseringen av gjennomføringsansvaret var riktig. Kommunen skulle følge opp strategier for «befolkningsvekst, Link skulle følge opp strategiene for «vekst i næringslivet» og Opplev Larvik skulle følge opp strategiene for «vekst i besøksnæringen».

Strategiene skulle realiseres gjennom årlige prosjekter og løpende arbeid i de tre ansvarlige organene. Prosjektene ble vedtatt ved årlig behandling av handlingsprogram, og gjennomføringsgrad av forrige års prosjekter ble i den sammenhengen evaluert. Prosjektene ble nok ikke gitt forutsetninger i form av øremerkede ressurser som sannsynliggjorde at en ville lykkes. Det må også her påpekes at kommunens vanskelige økonomiske situasjon fra sommeren 2011 førte til at fokus i større grad ble rettes mot å redusere driftsutgiftene, og det er opplagt at utviklingsprosjektene i denne perioden både fikk mindre oppmerksomhet og i flere tilfeller ble stoppet i påvente av en bedre økonomisk kontroll. Et eksempel er Omdømmeprojektet, hvor det ble nedlagt betydelige ressurser i å utarbeide et svært godt utgangspunkt for videre arbeid. Etter tre år ble prosjektet avsluttet med en svak forankring av hvordan en ønsket å ta dette arbeidet videre.

For å påvirke strukturelle svakheter er det svært viktig med kontinuitet og kvalitet i strategiene, retningen i arbeidet må forankres gjennom godt lederskap i kommune og næringsliv i et partnerskap og ligge fast uavhengig av personskifter. Strategiene må være kunnskapsforankret, og i prinsippet tas opp til vurdering først når ny kunnskap som er relevant for justering av strategi foreligger.

En problemstilling er om det bør fokusere mindre på årlige prosjekt og mer på løpende strategisk arbeid opp mot valgte strategier.

Dersom det velges ut spesielle prosjekter, bør disse tydelig forankres inn mot en eller flere strategier og det bør legges betydelig mer gjennomføringskraft i de prosjektene som prioriteres enn det som er gjort tidligere.

Det bør også stilles spørsmål ved om årsprosjekter er et riktig virkemiddel i strategiarbeidet, eller om prosjektene i hovedsak bør ha en lengre tidshorisont for å kunne gi strategiske resultater.

Kanskje er det slik at retning og strategier i næringsplanen fra 2010 fortsatt holder mål, men at tiltakene inn under den enkelte strategi kan være moden for vurdering?

Kanskje er utfordringen hvordan en legger gjennomføringskraft inn i de valgte strategiene?

Kanskje kreves først og fremst et samlet lederskap som justerer virkemiddelbruken ut fra tilgjengelig kunnskap og forankrer dette i et bredt partnerskap, og som står i dette valget i med- og motgang?

Det er viktig å avklare om tilnærmingen til næringspolitikken skal være styring gjennom inter-organisatoriske nettverk (governance) eller gjennom et formelt forvaltningshierarki (government). Dette må avklares fordi dette valget bør gi direkte konsekvenser hva gjelder problemstillingen «hvilken organisering av næringsarbeidet gir størst potensial for måloppnåelse» og «hva slags krav må settes til lederskap for å lykkes, og hvem inngår i utøvelsen av dette lederskapet».

Relevante linker

Relevante kommunale planer:

- Kommuneplanens samfunnsdel 2012–2020
- Kommuneplanens arealdel
- Kommunedelplan for Larvik by
- Kommunedelplan for Stavern
- Boligplan
- Næringsplan for Larvik 2010–2020

Relevante regionale planer:

- Regional plan for bærekraftig arealpolitikk
- Regional plan for handel og sentrumsutvikling i Vestfold
- Regional plan for verdiskaping og innovasjon i Vestfold (kunnskapsgrunnlaget)
- Interregional plan for intermodal godstransport i Vestfold og Telemark (planprogram)

Andre relevante linker for beslutningsgrunnlaget:

- Agenda Larvik – omdømmeprojektet, Sluttrapport
- Telemarksforskning; Stedsinnovasjon bygget på kunnskap»
- RegLab; Vekstkulturens DNA
- Vestfold fylkeskommune; Bedrifter og næringsmiljøer i Vestfold – analyse av Ernst & Young
- Link Larvik; Bedrifter, næringsstruktur og verdiskaping i Larvik – analyse av Ernst & Young
- Link Larvik; Resultat fra spørreundersøkelse til lokalt næringsliv
- Link Larvik; Evalueringsrapport
- Næringslivets hovedorganisasjon; Nærings NM og Kommune NM, NHO Vestfold
- Statistisk Sentralbyrå; Kostratall for konsern – tilrettelegging og bistand for næringslivet.
- Link AS; hjemmeside og facebook
- VisitLarvik; hjemmeside og facebook
- Larvik næringsforening; hjemmeside
- Larvik.no
- Etablerernetverket Start i Vestfold
- Vestfold Ungt Entreprenørskap

(For aktive linker last ned elektronisk versjon av denne rapporten fra Larvik kommunes nettside, www.larvik.kommune.no)

Del 2; Planforslaget

Planforslaget foreligger som eget dokument og inneholder mål, strategier for å nå mål og ønsket effekt av den enkelte strategi.

NÆRINGSPLAN 2015–2020, LARVIK KOMMUNE
DEL 1 – BESLUTNINGSGRUNNLAGET

**Larvik
kommune**

